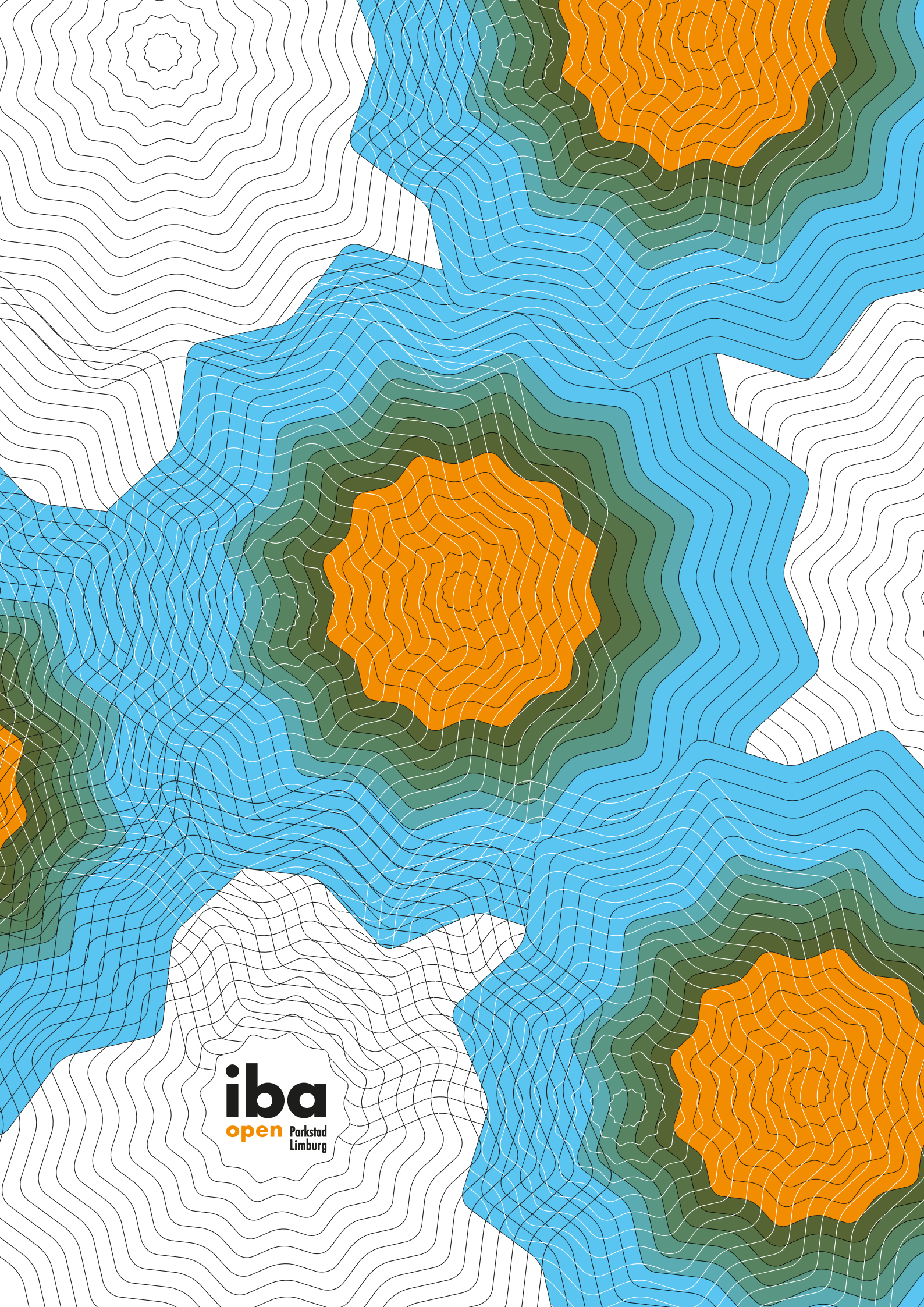
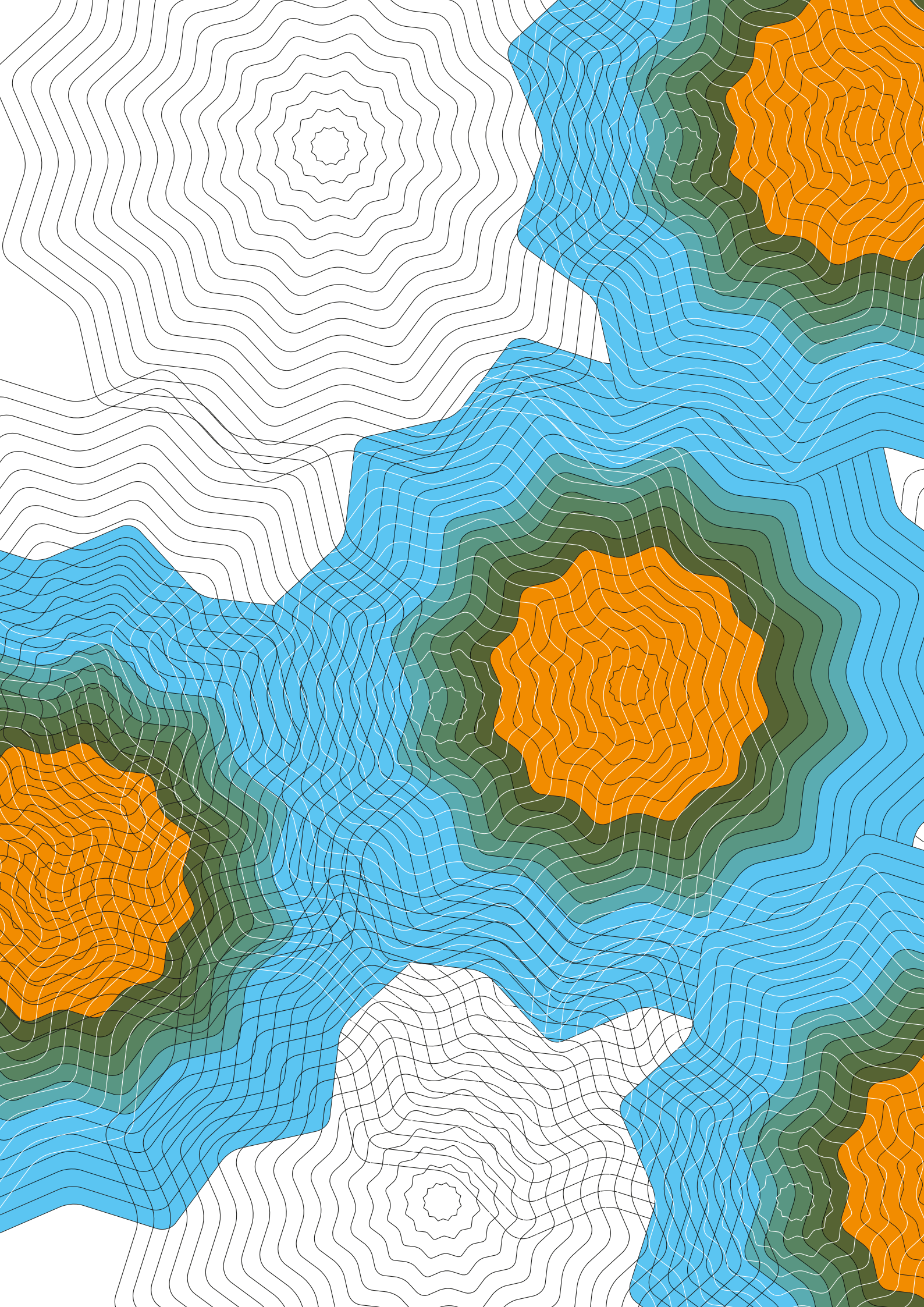
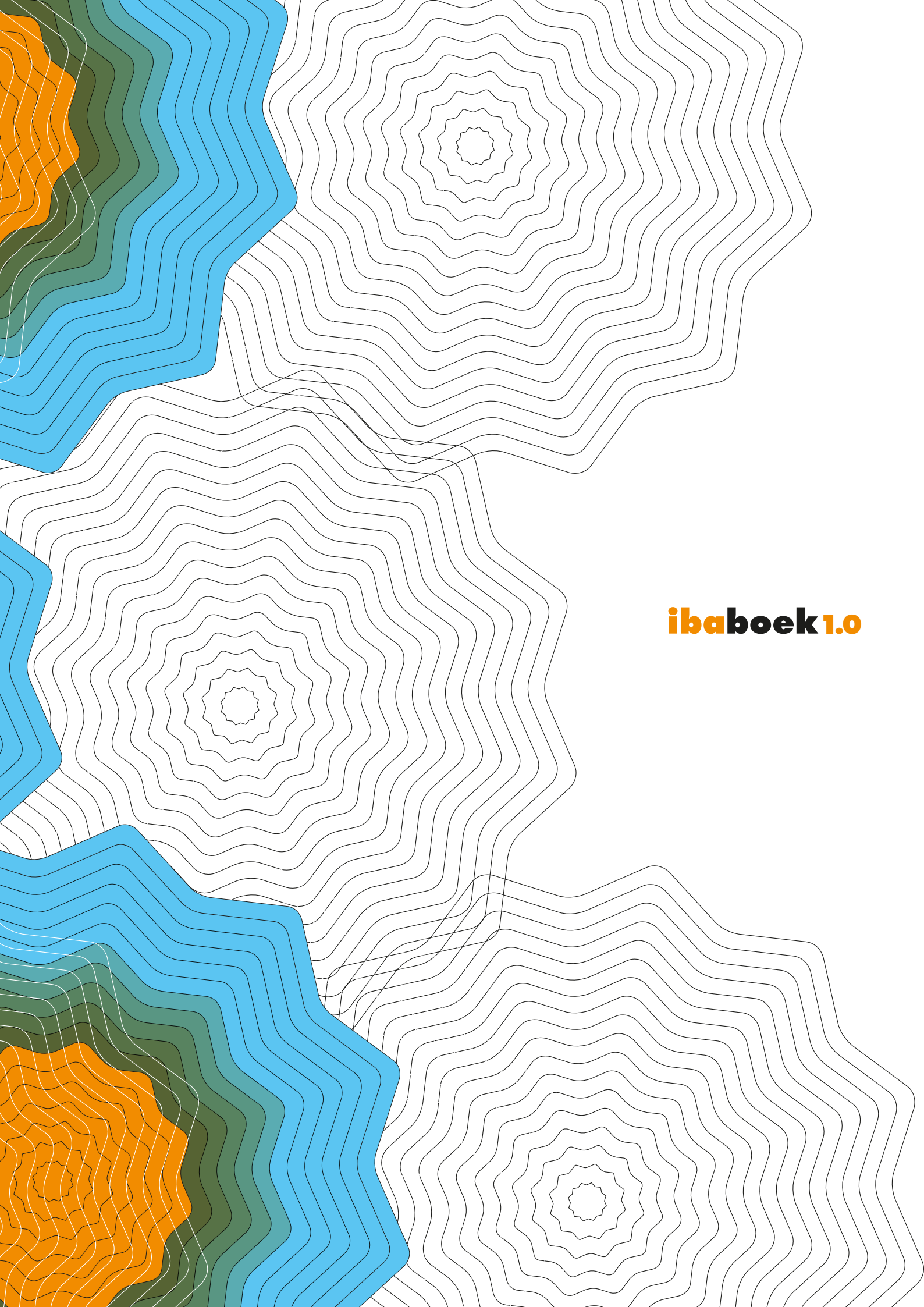

iba
open Parkstad
Limburg

ibaboek 1.0

IBA PARKSTAD: D

E NIEUWSTE STAD

Laat ons maar schuiven . . .

EEN IBA VOOR PARKSTAD 12

IBA PROJECTEN IN WORDING 16

grand canyon 18
flex wonen 22
wijk(k)kracht 26
proeftuinen voor productie 30
aanbestedingsalliantie 34
re use 38
entree parkstad 42
hts complex 44

IBA PARKSTAD 48

wat is een IBA 51
hoe: de iba werkplaats en de iba oproep 51
structuur IBA parkstad limburg 56

PANORAMA PARKSTAD 64

panorama parkstad 2030 66
voorbeeldprojecten 68

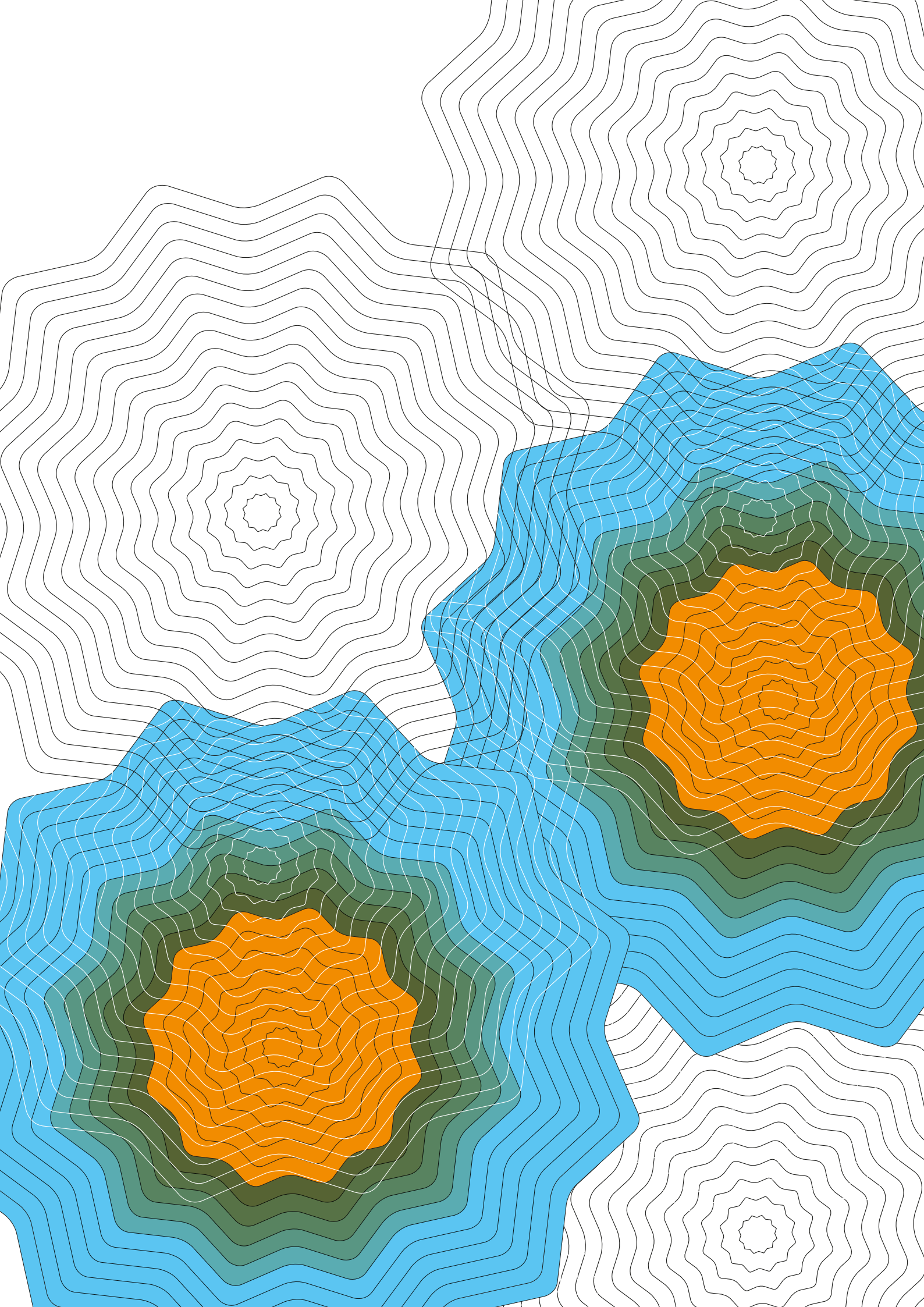
DE ZOEKTOCHT 72

de kick off 74
de alliantiefabriek 76
de follow up van de alliantiefabriek 78
werkbezoek hamburg 80

VERWACHTINGEN IBA 82

wanneer kan een IBA starten 88

JULES BECKERS

TOON

HEZEMANS

FLOOR VAN DIJK

Park
Limb

**'Als ik naar
dit gebied kijk, heb ik het
gevoel dat dit gebied een
soort voorbode is van het
type stedelijkheid waar-
naar we op zoek zijn in
europa.'**

Hans Mommaas, hoogleraar
Vrijetijdswetenschappen
Tilburg University

EEN IBA VOOR PARKSTAD

Hoe kan Parkstad zich zo vernieuwen dat zij economische kansen creëert? En hoe behoudt en gebruikt zij haar unieke kenmerken daarbij? Dit gaan we in Parkstad uitvinden door het te doen. IBA helpt daarbij. Een IBA geeft Parkstedelingen tijd en ruimte om hun stad om te bouwen tot de nieuwste stad van de toekomst.

Parkstad Limburg bestaat pas sinds 1998 maar het gebied zelf kent een rijke geschiedenis. Parkstad vergrijst, is armer dan de rest van Nederland, heeft een hoge werkloosheid en kampt met leegstand. De stad hunkert naar nieuwe economische kansen. Nieuwe economie ontstaat in steden. Maar Parkstad is beslist geen klassieke stad. Het geheim van Parkstad zit in de unieke combinatie van stedelijkheid en landelijkheid, op de rand van Nederland maar in het centrum van de Euregio, vol traditie maar ook modern, gevormd door de mijnindustrie, open qua ruimtelijke structuur maar gesloten als gemeenschap. Deze combinatie is op dit moment niet genoeg voor een gezonde economie. Parkstad werkt daarom aan de uitvoering van de strategische projecten die Parkstad aantrekkelijk maken voor een nieuwe economie. Maar is dat genoeg?

Wat betekent verstedelijking voor de nieuwste stad van Nederland? Parkstad is geen klassieke stad met een compact centrum en een historische gegroeide structuur van- uit dit centrum. Parkstad is geen stad met eigentijdse eigen economie verankerd in de geschiedenis van de stad. Het is een stad die zich moeilijk laat lezen en begrijpen en vanuit de dorpen lijkt de stad ver weg. Toch vormt de huidige verstedelijkte structuur van Parkstad de basis voor de toekomst. Om aan de toekomst te kunnen werken is het van belang je verleden goed te kennen. De fysieke ruimte is een uitdrukking van gebiedseigen sociale en culturele onderstromen – het geheim van Parkstad. Wie goed kijkt naar de Parkstadruimte kan het geheim van Parkstad ontdekken. Kies een goed uitzichtpunt.

Vanaf de Koumenberg bij Hoensbroek, ruim 100 meter boven NAP, is een groot deel van Parkstad te overzien. Het uitzicht vanaf deze voormalige mijnsteenbergt – nu een park - toont een groene stad. Beekdalen en bosgebieden dooraderen Parkstad. Aan de voet van de berg bij Heerlerheide glinstert het helderblauwe water in de Sigrano zilverzandgroeve. Hier wordt zuivere kwarts gewonnen, een grondstof voor zonnecellen en computerchips. Aan de horizon ligt de Brunsumerheide en verderop zie je het Zuid Limburgse heuvelland met oude kastelen, carréhoeves en watermolens. Tussen de bomen door zijn ook de andere kernen

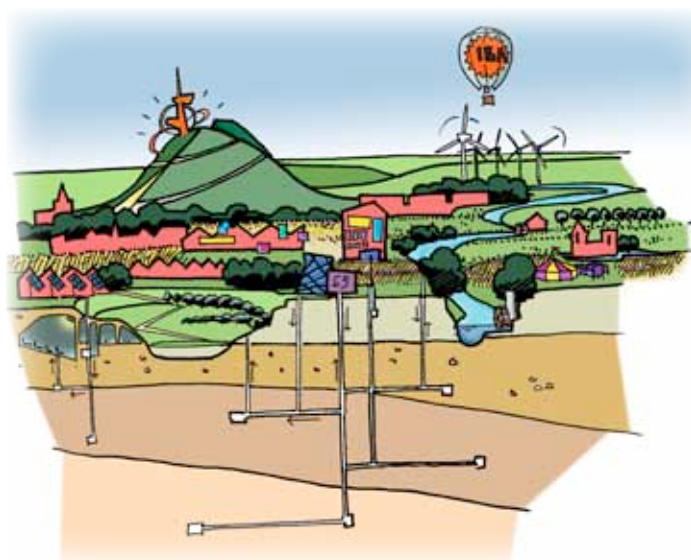
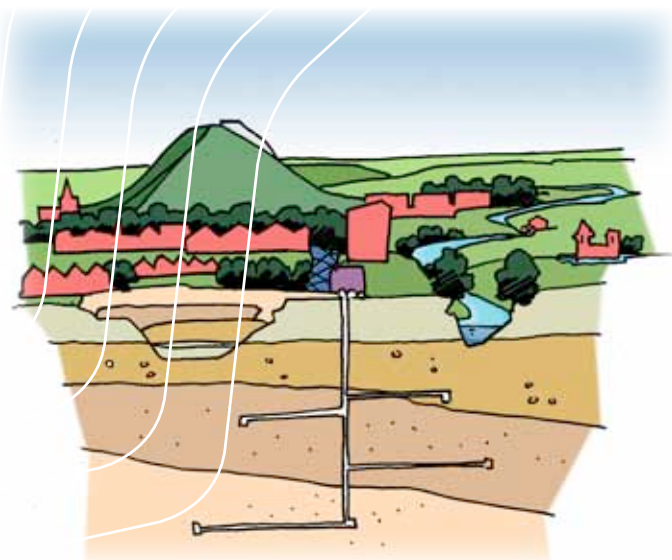
van Parkstad zichtbaar, het voormalige CBS gebouw, de mijn-schacht van Nulland. Opvallend in de verte is die andere mijnsteenbergt met zijn indoor skihelling, de Wilhelminaberg bij Landgraaf.

Het panoramische perspectief verradt iets van het geheim van Parkstad. Dit is niet een doorsnee stad in Nederland. Parkstad is opgebouwd uit acht gemeentes, 13 verspreide kernen. Ze liggen min of meer losgeordend en zijn op allerlei manieren verbonden in een stedelijk weefsel dat een eigen logica kent. De kolonie is een gebiedseigen typologie. Grootschalige infrastructuur botst met kleinschaligheid. De onderscheidende ruimtelijke kwaliteit van Parkstad is de bijzondere hoeveelheid (park)ruimte in de stad en de driedimensionaliteit van de stad tussen 240 meter boven en ruim 1.500 meter beneden NAP. Door het natuurlijke reliëf, de cultuurhistorische gelaagdheid en de eigen logica van de mijnen is een stad ontstaan met een unieke combinatie van stedelijkheid en landelijkheid.

Maar het geheim van Parkstad reikt dieper. Parkstad is tegelijk periferie van Nederland en centrum van Europa. Parkstad is zowel traditioneel als vrijgevochten modern. Parkstad is het lome heuvelland en knallende rockmuziek. Industrieel geweld en omgevingspracht. In het DNA van dit gebied ligt een traditie van economie maken van natuur (watermolens, steenkool, zilverzand...), een 'hands-on' mentaliteit die uitgaat van wat er is. Pragmatisch en praktisch is deze streek altijd omgegaan met de fysieke en sociale omgeving.

“Maak van de i van IBA internationaal en kijk naar Europa om ons heen”.

Rob Vermeulen,
Vermeulen Brand
Design

Een recente laag uit haar historie – de tijd dat hier nog steenkool werd gewonnen – is getransformeerd in een nieuwe basis voor de toekomst. 750 hectare 'Zwart' moest plaats maken voor 'groen', deze transformatie is nog niet afgerond. De mijnbouwhistorie is destijds grotendeels door ondernemers van buiten en door de staat gedomineerd. Na het sluiten van de (staats)mijnen kwam het gebied met zijn eenzijdige arbeidspopulatie in een economisch dal. De komst van het CBS en andere 'hulp' van buiten bood te weinig soelaas

Het geheim van Parkstad blijkt een groot adaptief vermogen. Zowel het stedelijk gebied als het landschap is aangepast voor de economie. Maar wat is de opgave als het adaptief vermogen omgezet moet worden in een actieve houding een zoektocht naar een gebiedseigen economie. Hoe wordt deze uiteengelegde stad een klimaatbestendige stad, duurzaam en in staat om eigen energie te voorzien. Hoe blijft deze stad dynamisch en innovatief met de grootste hoeveelheid ouderen. Hoe zorgen deze ouderen voor de toekomst van onze kinderen.

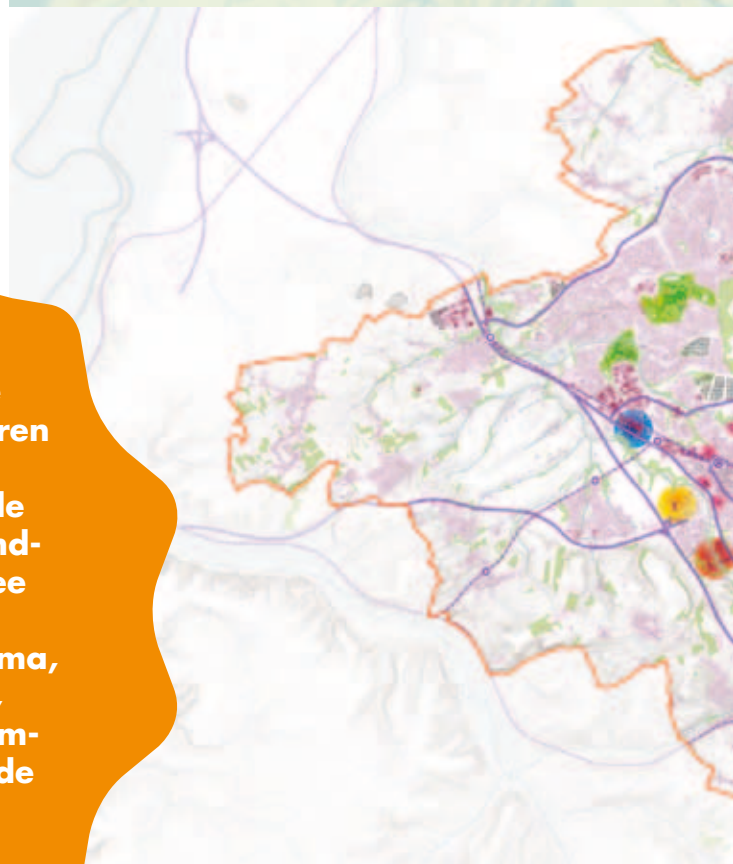
Het bouwen aan een economische vitaal, duurzaam en toekomstbestendig Parkstad gaat een nieuwe ronde in. Dat vraagt om een uitvindingen, dat vraagt een krachtig zelforganiserend vermogen, dat vraagt om nieuwe ondernemers.

Van adaptief naar actief Parkstad : waar je de toekomst kunt verkennen, waar ruimte is voor vernieuwing, ondernemerschap, waar de wereld niet zit dichtgetimmerd met regels en richtlijnen, waar de vensters open kunnen richting Europa, waar plaats is voor grootschaligheid, waar we niet moeilijk doen over Portugezen, Tsjechen en Hongaren, waar je de mouwen moet opstropen, waar je gas kunt geven, waar nooit muren om de stad hebben gestaan, waar ze eigenlijk altijd de schurft hebben gehad aan Holland, waar gewaardeerd wordt dat je risico's neemt, waar je een eerlijke boterham kunt verdienen, waar mensen opgroeien die de wereld intrekken, zonder kapsones, vrije vogels los van het vastgebakken Limburgse netwerk.

Vooral het afgraven van de steenbergen werd een project van gigantische omvang. Op enig moment waren de grauwe mijnegebouwen, de duistere steenbergen en de zwarte slibbekkens uit het landschap verdwenen en daarmee raakte ook een beetje in vergetelheid dat de mijnen emma, hendrik, oranje-nassau i-iv, laura, julia, domeiniale, willem-sophia en wilhelmina nog in de zestiger jaren tot 20.000 Kostwinners aan het werk hadden.

Oorspronkelijk agrarisch landschap

 Landschap met reliëf
  Beekdalen
  Bosgebied
  Bewoond gebied
  voor 1800 - heden
  Romeinse heirbanen
  Kasteel
  Klooster
  W

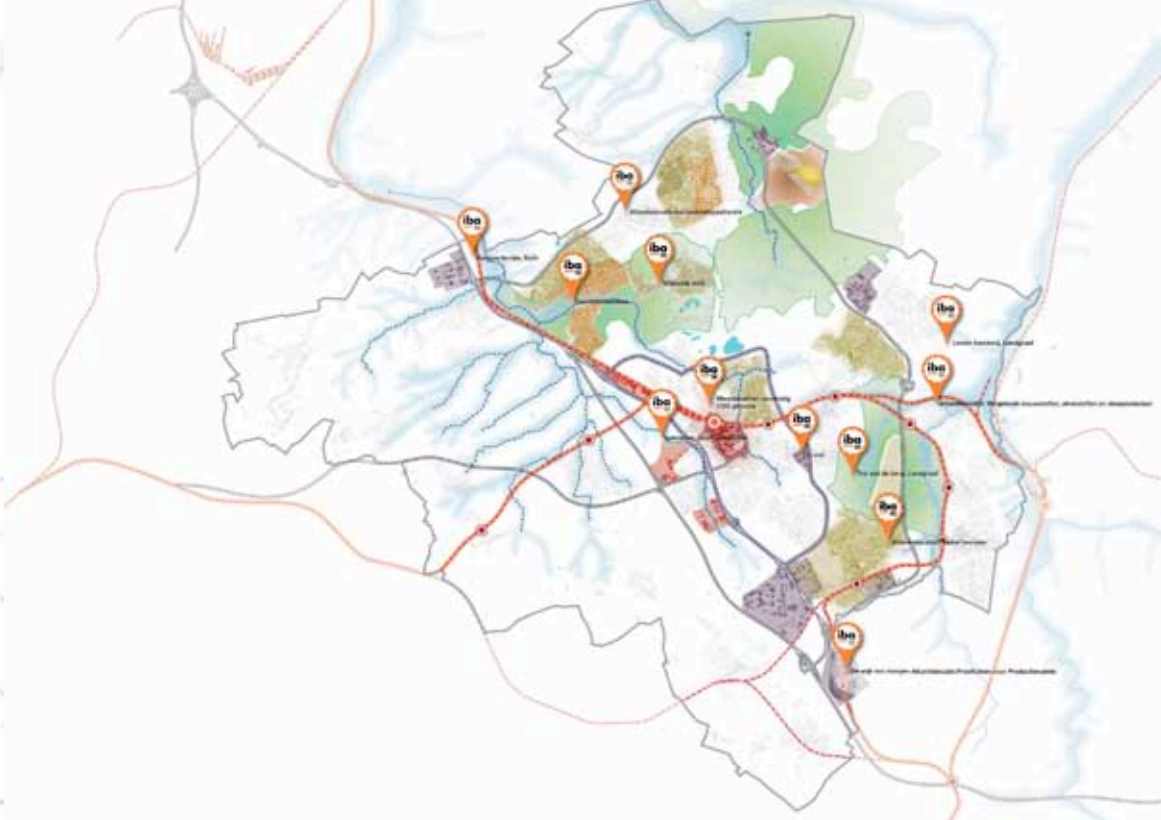
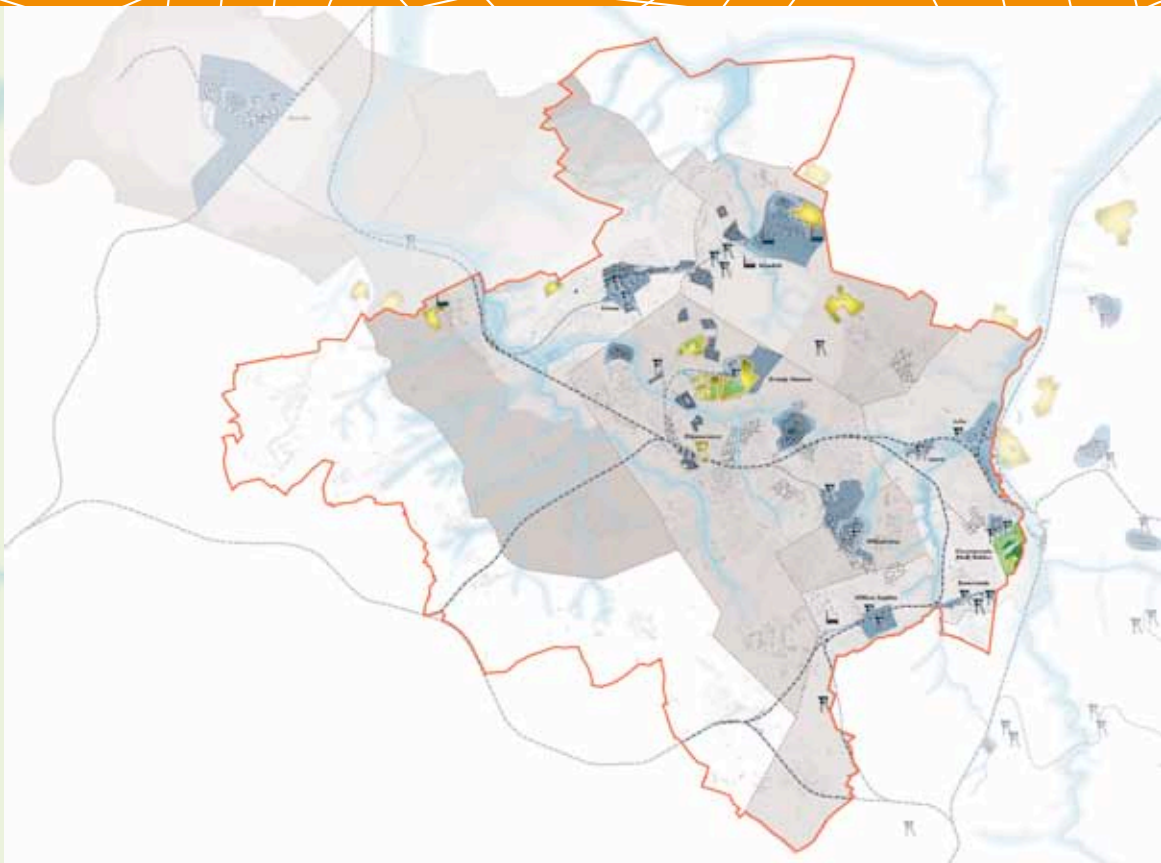
Transitie 2.0: van zwart naar groen

 Bebouwd Gebied
  Groenprojecten
  Kantorencluster
  Voorzieningencluster
  Kenniscluster
  Zorgcluster
  Infrastructuur

Transitie 1.0: van agrarisch naar steenkoolmijnen

- Mijnconcessies
- Voormalig mijnterrein
- Mijnkolonie
- Mijnsteenbergt
- Groeve
- Voormalige Schacht
- Steenfabriek

Watermolen

Transitie 3.0: van adaptief naar actief

- Binnenring / Buitenring
- Grensoverschrijdend Openbaar Vervoer
- Herstructureringswijken
- Herstructureringsbedrijfssterreinen
- Oostflank Brunssum
- Heerlen Centrum
- Woonboulevard, Xperience parkstad, Zorgvallei
- Groenagenda
- IBA werkplaats

Tijdens de IBA Oproep wordt iedereen uitgedaagd om projecten aan te dragen. De eerste oproep is de publieke start van de IBA. In het voorbereidende traject van de IBA zijn in juni 2011 al portretten gemaakt van drie potentiële projecten. Tijdens de alliantiefabrieken van december 2011 en januari 2012 zijn nog circa 6 tot 8 projecten aangedragen.

IBA PROJECTEN

De opgave waar Parkstad voor staat is helder verwoord in de Regionale Agenda waaraan de publieke partijen zich hebben gecommitteerd.

Er is urgentiebesef en bestuurlijk draagvlak voor het organiseren van een IBA als manier om met de manier waarop de Regionale Agenda verwezenlijkt wordt te experimenteren en de successen van de experimenten uit te dragen.

Projecten die de IBA-thema's toe-

voegen aan bestaande projecten en programma's uit de Regionale Agenda bevinden zich op dit moment in de idee fase, of in termen van de in dit boek beschreven IBA-stappen: op het niveau van stap 1. de IBA alliantie. Koppeling van vragers en aanbieders van en voor ideeën. De potentiële alliantiepartners onderzoeken op dit moment hoe zij zich tot elkaar verhouden en of

kring van creatieven en adviseurs. Bestuurders en ondernemers moeten besluiten nemen tot het verder brengen van de ideeën die initieel (en in de toekomst jaarlijks) door partijen aangereikt worden.

Daarvoor is een sterke "coalition of the willing" nodig bestaande uit partijen die verantwoordelijkheid nemen en voor eigen rekening en risico projecten willen en kunnen realiseren.

N IN WORDING

hun gezamenlijke drive kan resulteren in haalbare projecten met een duidelijk businessmodel en businesscase.

Hieronder worden de nu al bestaande allianties beschreven, echte projecten in wording.

De idee-fase heeft zijn werk gedaan. Er is in brede kring gesproken met creatieven, stedenbouwkundigen, adviseurs, bestuurders en ondernemers. Dit heeft goede ideeën opgeleverd. Om van idee naar realiteit te komen is nu leiderschap nodig. Leiderschap komt niet van de

JEAN GELISSEN

Grand Canyon

Een attractiepark op de locatie van de groeve met als thema de Grand Canyon als één van de zeven wereldnatuurwonderen. Dit project kan een versterking zijn van de leisure ring van Parkstad. Deze leisure ring valt samen met de nieuwe buitenring van Parkstad. De energie die nodig is voor dit attractiepark wordt gewonnen uit de locatie van het park, mogelijk kan het zelf een batterij zijn voor de leisure ring.

Het project is op zoek naar partners die geloven in dit concept en mee willen denken en investeren in de uitwerking en uitvoering. Wie heeft een goed idee waardoor dit attractiepark nog sterker kan worden als uniek attractiepark in Europa.

"Nature Wonder World als energie neutraal attractiepark, dat is mijn droom". Jean Gelissen, eigenaar Toverland en algemeen directeur Gelissen Group

Speet

Hoe zorgen we dat bij dit soort grootschalige leisure de gastvrijheid bovenaan staat en dat we de Limburgse sfeer goed kunnen overbrengen en aanbieden.

Testlocatie: groeve van Mourik, Brunssum - Oostflank

Alliantiepartners: ADDVentures, Cofely Zuid-Oost (onderdeel van gfd Suez), Grontmij Nederland, VolkerWessels/Bouwbedrijven Jongen

Bekijk het filmpje van Grand Canyon op www.iba-open.nl/iba-tv/grand-canyon

48

Stunt Show

20

Karts

11

Mini Auto's

20

Nature Wonder World wordt een grote 'stad' We kijken vooral naar de energiebehoefte. Hoe we dat aanpakken, weet ik nog niet. Wellicht bieden de hoogteverschillen mogelijkheden voor waterkracht. Energie – warmte zowel als koude – kan worden opgeslagen in water.

Peter Smeets,
Algemeen directeur
Cofely Zuid-Oost Nederland

53
Roestellen Route 66

12
Motor Carrousel

16
Mini Scooters

21
28
Hooverdam

"Normaal is afval een kostenpost. Wij moeten ervoor zorgen dat het iets oplevert. We gaan zelf energie opwekken, misschien kunnen we bij overcapaciteit aan de regio leveren".

Jan Smits,
projectleider
ADDVentures

A full-page photograph of Jack Vinken, a man with curly brown hair, wearing a dark suit jacket over a light blue button-down shirt. He is standing on a green lawn, looking slightly upwards and to the right. In the background, there is a multi-story building with several windows and some trees.

JACK VINKEN

22

"Ik zou benieuwd zijn of we dit idee groter zouden kunnen oppakken, nu praten over Kerkrade-West, maar als we weten dat we dit vraagstuk ook in veel meer delen van Parkstad krijgen, zouden we een soort satelliet kunnen maken."

Jack Vinken,
directeur Hestia Groep

Flex Wonen

Het is op dit moment moeilijk te voorspellen wat de vraag naar huisvesting zal zijn voor de komende periode in Parkstad, waarom niet denken en bouwen in flexibele systemen maar wel met als uitgangspunt topkwaliteit. We gaan niet meer denken in eindbeelden maar in tijdelijke leasecontracten voor uitbouwmogelijkheden, een serre in de winter of een extra slaapkamer voor een paar jaar. Op zoek naar een mooie plek in het Park of in de Stad om een tijdje fijn te kunnen wonen! Concreet gaat het in deze alliantie om de realisatie van 5 flexibele woningen in het deelgebied Heilust

Flex wonen ipv klassiek herhuisvestingsbeleid geeft de mogelijkheid om tijdens de verbouwing bewoners een tijdelijke, fijne woonplek in hun eigen oude buurt te geven.

Sociaal verbonden blijven, draagvlak voor de voorzieningen in de buurt, dicht betrokken blijven bij de plek van verbouw en in de tussentijd vast betekenis geven aan het nieuwe park. Dus onderdeel zijn van verbouwing van zowel PARK als STAD. Wanneer we het idee kunnen verbreden geeft het mogelijkheden om nieuwe plekken in Parkstad te ontdekken door er tijdelijk te gaan wonen of te werken in een flex concept. Als je nog niet weet voor wie je moet bouwen, belast dan ook niet het landschap! Doe geen lange termijn investering voor een korte termijn vraag. Maar maak het wel van een bijzondere kwaliteit!

Testlocatie 1: wijk Heilust in Kerkrade-West

Alliantiepartners: Hestia Groep, Maurer United Architects en Dutch interior & trade bv.

Testlocatie 2: Holzkuil Kerkrade

Alliantiepartners: Heijmans en Maurer United Architects

Bekijk het filmpje van Flex Wonen op www.iba-open.nl/iba-tv/flexibel-bouwen

**"Wij zien
een park
ruimte even
dan we
aan
parkge
Marc en
eig
Maurer U**

**"Parkstad als
k waar je de
en gebruikt en
er teruggeeft
n andere
gebruikers."**

Nicole Maurer,
gemaars
United Architects

**"Flexibel wonen kan
ook betekenen dat je
tijdelijk een huisvesting
voorziet voor pieken die
je krijgt te verwerken,
bijvoorbeeld door een
aanloop van extra
studenten uit Aachen."**

Mathea Severeijns,
manager
ZO Wonen

ROCCO MALHERBE

MARK RENN

ESTHER GOTTSCHALK

PETER UITERWIJK

ALLIANTIE

AKKOORD

Wij(k)kracht

Deze alliantie gaat de menselijke energie aanboren en inzetten voor een leefbare, trotse en productieve leefomgeving. Menselijke energie als Wij(k)kracht. De alliantie ontwikkelt een raamwerk waarin de wij(k)kracht in een wijk wordt aangewend. Bestaande initiatieven die bijdragen aan leefbaarheid worden in kaart gebracht en mogelijk gekoppeld, zodat het gezamenlijke effect groter is. Samen met wijkbewoners wordt de kracht van de wijk benoemd, naar buiten gebracht en uitgebouwd. Daarbij gebruik makend van de vaak onbekende mogelijkheden en ideeën die wijkbewoners zelf hebben. Daar waar nodig aangevuld met de inzet van maatschappelijke arbeid.

“Onze alliantie gaat de menselijke energie aanboren en inzetten voor een leefbare, trotse en productieve leefomgeving. Menselijk energie als Wij(k)kracht.”

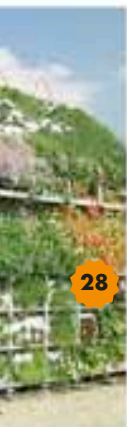
Mark Renne,
eigenaar
Parkstad Limburg Bloeit

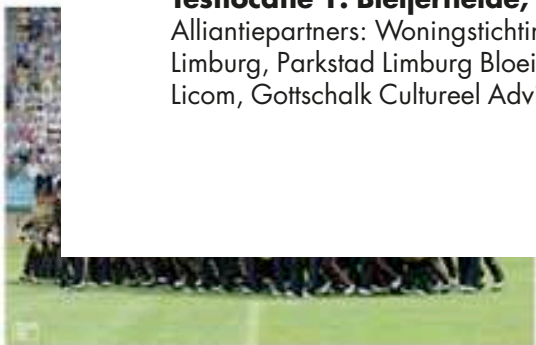
De Wij(k)kracht zorgt zichtbaar voor trots, sociale energie, onderlinge hulp, duurzaamheid en een nog grotere leefbaarheid. Kunstenaars helpen grenzen te verleggen en de Wij(k)kracht te verbeelden. Regionale professionals assisteren hierbij en helpen de bal aan het rollen te brengen.

Testlocatie 1: Bleijerheide, Kloosterpark en Rolduckerveld

Alliantiepartners: Woningstichting Land van Rode, Gemeente Kerkrade, Wonen Limburg, Parkstad Limburg Bloeit, Vermeulen Brand Design, Stichting Cultura Nova, Licom, Gottschalk Cultureel Advies, Grouwels Daelmans, Kim Meijer.

28

**SJUB
SJUB**

Dat heeft het bedrijf vrijdag 15 wijkbedrijven openen in v Limburg. Hier worden dienste in de wijk. Grote bedrijfshalle heeft financiële problemen en werk binnenhalen.

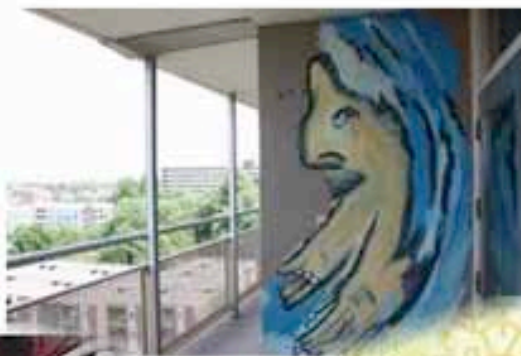
Voor de ontwikkeling van de b moet onder andere van het rij

→ mail de redactie

27 januari 2012

jan

Muziek Natuur Gezo

stuur door: Weer es

5 wijkbedrijven

zich steeds meer richten op

laten weten. De sociale werkvoorziening wil
verschillende gemeenten in Parkstad
aanbieden voor bewoners en bedrijven
moeten in de toekomst sluiten. Licom
wil op die manier geld besparen en meer

Don

Vri

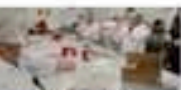
Zat

Adver

29

bedrijven is 10 miljoen euro nodig. Dat gel
k, provincie en gemeenten komen.

PATTY JURGENS

JEFFREY KUCKELKORN

Proeftuinen voor productie

Dit project wil experimenteren met nieuwe productieruimten in en buiten de stad die bouwmaterialen en/of voedsel opwekken en leveren aan de omgeving. Kunnen we hiermee experimenteren op verschillende schaalniveaus, van XS daktuin tot XL bos? Kunnen we het nieuwe Park van de 21ste eeuw uitvinden?

Lege schijnbaar waardeloze ruimte, van waarde laten zijn doordat het een productielandschap voor de regio wordt. Het project opent een nieuwe economie maar is ook versterking van bestaande economie. Ook wordt ingezet op een kwaliteitsverbetering in beleving van de open ruimte als landschap.

"Eerlijk eten met ingrediënten uit de directe omgeving."

Patty Jurgens en Jeffrey Kuckelkorn,
eigenaars
Cato Catering.

32

ROEL DE BOER

LUDO KOCKELKORN

Beleving van seizoenen, kleur en geur ipv de vaak lege plekken met gras. Het project kan een sterke verbinding leggen tussen Park en Stad vanuit het nieuwe park. Wat is Park in die stad van 21ste eeuw, wat is het nieuwe volkspark?

Testlocatie 1: `tussen`land Aldenhofpark

Alliantiepartners: Gemeente Heerlen, Erkens Agro, Cato Catering, Bee Collective

Testlocatie 2: Wijk van Morgen – biobased gebouwcomponenten

Alliantiepartners: Zuyd, RiBuilt, De Wijk van Morgen, Erkens Agro, Roosevelt Biomassa, De Groene Boer

Bekijk het filmpje van Proeftuinen voor productie op www.iba-open.nl/iba-tv/productielandschap.

“Wij zijn voor een van de gebouwen in “de Wijk van Morgen” op zoek naar hernieuwbare materialen of biobased producten voor diverse onderdelen van het gebouw. Tot nu toe is 82 % (naar gewicht) van het ontwerp uitgevoerd in hernieuwbare materialen, cq gebaseerd op producten uit hergroeiende bronnen. (zoals een houtconstructie).

De Wijk van Morgen

Aanbestedingsalliantie

Dit project wil lokale ondernemers betrekken bij aanbestedingen en ruimte creëren voor de lokale economie en de onderkant van de arbeidsmarkt via het aanbestedingsbeleid. Zodat bijvoorbeeld in het geval van sloopwerkzaamheden in een wijk, bewoners uit de wijk kunnen worden ingezet voor het werk. Om dit te bereiken wil de alliantie ondernemers op de hoogte brengen van hun mogelijkheden en bezien in hoeverre in bestekken kan worden opgenomen dat lokale werknemers een deel van het werk moeten doen. Het doel: zoveel mogelijk mensen inzetten voor de verbouw van hun eigen, nieuwe stad. Geen algemene regels, maar maatwerk uitvinden. Wat past bij Parkstad, welke specifieke eigenschappen van mensen en andere bronnen willen we inzetten en hoe kunnen we voorkomen dat regelgeving dit onmogelijk of onaantrekkelijk maakt?

"Bewoners laten slopen onder toezicht." Jules Beckers, eigenaar Teeken Beckers Architecten

JULES BECKERS

ERNEST DRIJKONINGEN

EROL OZTAN

**"Veel
maatschappelijke
handjes met afstand
tot reguliere arbeid is
ons aanbod."**

Marc Mestrom,
projectmanager
Licom

MAARTEN STADHOUDERS

Re Use

Recycling is een belangrijk thema voor een regio die zich duurzaam herordent. Experimenteren met hergebruik van bouw- afval- en sloopmaterialen in nieuwbouw en in de openbare ruimte. Denk in ketens. Een concreet doel: hergebruik minimaal 10% sloopmaterialen in nieuwbouwprojecten. Kunnen we de sloopopdrachten voor deze regio aan nieuwe bouwopgaven verbinden en daarmee de geschiedenis herschrijven van deze regio en naar de toekomst brengen?

RE-Use the future... Waarde geven aan dat wat je hebt, slim zijn in herwaarderen van materiaal dat is afgeschreven.

**Re Use
the Future.**

Maarten Stadhouders,
eigenaar
Diamond Connection

40

We slopen 32 woningen en twee straten verder gaan we 4 nieuwe gebouwen ontwikkelen met 100% hergebruik van sloopmaterialen. Dat is onze doelstelling.

Bas Sievers,
Manager Innovatie,
Kennis & Strategie,
Wonen Limburg

Met Licom zijn we bezig om te zien hoe we met Licom zijn we bezig om te zien hoe zij de materialen kunnen klaarmaken voor hergebruik. Wim Hazen, directeur-bestuur Wonen Limburg.

Wim Hazen,
directeur-bestuur
Wonen Limburg

"Bestaat uit materialen die duurzaam zijn en hergebruikt kunnen worden te maken van de materialen die nu in de grond zitten."

Rico van der
IN

we
oe zij de
ezig om te
aterialen al
en voor
Hazeu,
er Wonen
alen al
en voor

der
g.

nde bouw-
len classifi-
r maken om
uik geschikt
naken."

n Selst, SGS
INTRON

Met minder middelen meer bereiken, niet alleen vooruit kijken maar bedenken wat je achterlaat. Dicht bij huis houden, sloop- en verbouwoopgave zien als een materialen 'bron' en een 'keten' binnen de regio. Toegankelijk en zichtbaar voor iedereen, werken aan deze bewustwording. Eer is geen afval in deze verbouw naar de nieuwe stad van de 21ste eeuw.

Testlocatie 1: Aldenhofpark Hoensbroek

Alliantiepartners: Gemeente Heerlen, Woonpunt, Diamond Connection, Erol Oztan Architects, SGS INTRON

Testlocatie 2: Eygelshoven Kerkrade

Alliantiepartners: Wonen Limburg, Diamond Connection, Erol Oztan Architects, SGS INTRON

"In de LTS buurt gaan we 250 woningen slopen en bouwen slechts 16 woningen terug. We hebben secundaire materialen in de aanbieding die we terug willen gebruiken in de wijk."

Peter Hofland,
directeur
Woonpunt

41

Entree Parkstad

**Vanuit het idee dat er al veel inspanningen ver-
richt zijn in de regio op het gebied van leisure
activiteiten stelt deze alliantie zich er op in de
zichtbaarheid van de bestaande activiteiten te
vergroten en het aanbod sterker uit te dragen
(juist ook buiten de regio). Het gaat om het ver-
groten van de zichtbaarheid van de leisure in de
openbare ruimte en langs de belangrijkste infra-
structuurassen. Daarnaast gaat het om de ver-
binding te versterken tussen bestaande en
nieuwe aanbieders van leisure (bijvoorbeeld
door cross-selling)**

Alliantiepartners: VVV Zuid-Limburg, Woonboulevard Heerlen, Continium Discovery Center, Winselerhof, Nature Wonder World.

ANYA NIEWIERRA

HANS GUBBELS

GEERD SIMONIS

HTS Complex

Voor deze herontwikkeling heeft Wonen Limburg de samenwerking met C'magne gezocht en is er gezamenlijk naar een passende nieuwe functie voor het complex gezocht. Met respect voor de bestaande stenen en vanuit de doelstelling een "generatieproof" en samenhangend complex te ontwikkelen heeft C'magne onlangs het 'Urban Soul' concept gepresenteerd. 'Urban Soul' staat voor een bruisend stadsleven. 'Full life in one building' door een mix van wonen, werken, kunst, cultuur en vrije tijd in allerlei vormen en combinaties op een bijzondere locatie is Heerlen.

"Het Nederland van mijn kinderen bestaat al. Je moet de bestaande gebouwen alleen nog wat oppimpen, managen en onderhouden."

Geerd Simonis,
C'magne

Hierdoor zal het complex haar icoonfunctie voor de wijk Bekkerveld weer moeten terugverdienen. Het gebouwencomplex, met haar drie totaal uiteenlopende bouwstijlen, heeft geïnspireerd tot een thematische mix van stedelijke functies. Hiervoor worden de gebouwen verdeeld over de thema's LIVE, VITAL en CREATE. Een unieke concentratie, differentiatie en vermenigving van functies die vanuit onderlinge synergie het complex opnieuw zullen positioneren.

Alliantiepartner: Wonen Limburg, C-Magne, Gemeente Heerlen

Kunnen we hier voor de eerste keer in Limburg negatief gaan herbestemmen, dus een vrij bestemmingsplan ontwikkelen?

Wim Hazeu,
directeur-bestuurder
Wonen Limburg

IBA PA

ARKSTAD

“Eine IBA ist: ein in Deutschland eingesetztes Instrument der Stadtplanung und des Städtebaus, um mit neuen Ideen und Projekten im sozialen, kulturellen und ökologischen Bereich Impulse zu setzen für einen in der jeweiligen Region als erforderlich angesehenen städtebaulichen beziehungsweise landschaftlichen Wandel.”

Wikipedia

“IBA Parkstad heeft een ambitie op internationaal niveau. Wat nieuwbouw betekende voor Bilbao, zal ombouw betekenen voor Parkstad.”

Bernadette Janssen
projectgroep
IBA Parkstad

“De moderne samenleving is een energieke samenleving. Zij kent mondige, autonome burgers en vernieuwende bedrijven. Zo is er een grote groep burgers, boeren en bedrijven die wil handelen en veranderen.”

Maarten Hajer,
Planbureau voor
de leefomgeving

“Een IBA is hét instrument om zwakker steden en regio's om te vormen tot sterke en vitale gebieden. Het is een structuurprogramma dat brede belangstelling wekt en verwachtingen schept. Het bouwt spanning op naar resultaat en richt voor langere tijd de focus op een gebied”

Peter Bertholet, directeur-secretaris
Parkstad Limburg

Wat is IBA Parkstad

IBA Parkstad is een reeks spraakmakende projecten die tussen 2012 en 2020 de economie van Parkstad gaan verbeteren. Met een Internationale Bau Ausschstellung wordt een transformatieproces vormgegeven door 1: een platform te creëren voor het uitwisselen van ideeën en het generen van projecten, en 2: daarvoor de fysieke en “regelruimte” biedt om te experimenteren en 3: mensen en middelen bij elkaar brengt om dit proces en projecten financieel te ondersteunen. Dat resulteert in een dynamisch uitvoeringsprogramma.

Ruimte in Parkstad is op verschillende manier ingezet voor productie en experimenten op klein en grote schaal. Deze spraakmakende projecten zijn soms onderdeel van reeds bestaande initiatieven en soms nieuw. Iedereen die wil organiseren of ondernemen in Parkstad mag projecten voorstellen en meedoen aan IBA. Projecten – klein en groot – die de noodzakelijke veranderingen in Parkstad slimmer, sneller en sexy maken, worden IBA project. IBA Parkstad staat voor innovatief ruimtegebruik en innovatieve manieren van werken en het opnieuw uitvinden van de stad. Parkstad wordt de plek die groeit in kennis over het ombouwen van een stad, in ondernemingskracht, (inter)nationale relaties en in ruimtelijke kwaliteit. Dat zal IBA Parkstad overtuigend laten zien in 2020, tijdens de internationale tentoonstelling van de resultaten.

Het fenomeen IBA komt uit Duitsland waar het al 100 jaar in verschillende steden is toegepast. De economische en culturele waarde van een IBA is keer op keer bewezen. Een IBA is maatwerk, elk gebied kent een eigen IBA formule. IBA Parkstad vraagt om een eigentijdse invulling die past bij de opgave van Parkstad: meer van-binnen-uit dan top-down, meer ondernemerschap dan overheidsproject. In IBA Parkstad wordt niet alleen de regio opnieuw uitgevonden, maar ook het IBA zelf voor Nederland.

Het is van belang dat het eindresultaat en de kennis die is opgedaan tijdens het IBA van internationaal belang is en wordt gedeeld met de buitenwereld. Dat vraagt ambitie en het lef om het anders te doen. Tijdens een IBA is Parkstad onderdeel van het internationale netwerk van IBA's. Dit opent een internationaal netwerk van experts die actief zijn in stedelijke herstructurering en diverse kennisinstellingen. Met het IBA staat Parkstad weer op de kaart, dit keer als regio met bijzondere daadkracht voor uitvoering en als voorbeeld voor 21e eeuwse stedelijkheid: spannend, ondernemend, duurzaam, aanpasbaar, zelfredzaam en tegelijk verbonden met de rest van de wereld. Parkstad is de nieuwste stad.

Hoe: de IBA Werkplaats en de IBA Oproep

Het ‘wat en waar’ voor een goed functionerend Parkstad is vastgelegd in de regionale agenda, maar het ‘hoe en met wie’ is nog een vraagteken. Hoe en met wie vernieuw je een stad van circa 250.000 inwoners op zo’n manier dat nieuwe economische kansen ontstaan terwijl de leefkwaliteit tijdens de verbouwing op peil blijft? Het antwoord op deze vraag kan niet meer alleen van de kant van de overheid komen.

De economische crisis markeert een trendbreuk in het bouwen aan een stad en de nieuwe ruimtelijke ordening vraagt een nieuw soort openheid. Om de klus te klaren is daarom uitproberen en experimenteren het devies en ondernemerschap noodzakelijk. De stad moet vernieuwd, omgebouwd, maar ook de regionale ontwikkelingspolitiek moet opnieuw uitgevonden worden. Het zelforganiserend vermogen van Parkstad moet vergroot.

Parkstad kan de proeftuin zijn voor het realiseren van deze opgaven: een laboratorium voor de zoektocht naar Parkstads eigen economische en ontwikkelingspotentieel, in aansluiting op de Europese agenda. Een werkplaats waar ideeën uitgetoetst kunnen worden en projecten uitgevoerd. Zo ontstaat een innovatieve buitenboordmotor die de uitvoering van de regionale agenda kan versnellen en verbeteren: heel Parkstad is de IBA werkplaats.

Ondernemers en maatschappelijke partijen en personen worden opgeroepen hun bijdrage te leveren door het inbrengen van innovatieve projecten en ideeën tijdens de IBA Oproep.

1. De IBA werkplaats: ombouwen als dé uitdaging

Parkstad vernieuwt de stad van circa 250.000 inwoners op zo’n manier dat alle energie en investeringen gericht zijn op nieuw economie in de bestaande stad. Het bouwen aan de stad verschuift van nieuw-bouwen naar ombouwen.

De IBA werkplaats geeft ruimte aan innovatie bij het ombouwen van de stad, met als doel: een toekomstbestendig Parkstad.

De IBA gaat bij de vernieuwing van de stad in eerste instantie uit van de bestaande Regionale Agenda. Het is ongeveer bekend waar de grote projecten in Parkstad zullen plaatsvinden. De grote opgaven van Parkstad zijn vastgelegd in het Regioprogramma “Naar een duurzaam vitale regio”. Dit Regioprogramma is een omvattend programma dat gelijktijdig functioneert als Regionaal Actieplan Bevolkingsdaling Parkstad Limburg, als Meerjarig Uitvoeringsprogramma Regiodialoog en Inhoudelijke basis ontwikkeling Stadteregion Aachen en is gezamenlijk vastgesteld door Parkstad, Provincie Limburg, het Rijk en de Stadteregion Aachen. Het programma richt zich op Herstructurering en Economische Structuurversterking. IBA biedt een platform en geeft ruimte om dit Regioprogramma op een innovatieve en creatieve wijze te realiseren.

IBA daagt Parkstad en iedereen uit om juist daar de vernieuwing sneller op gang te brengen en beter en zichtbaarder te maken.

Welke onderdelen van de projecten kunnen beter, sneller en door wie? Om ruimte te bieden aan de transformatie naar een duurzaam vitale regio richt IBA de projecten uit het Regioprogramma op een viertal thema's. Welke ongebruikte plekken in de stad kunnen een bestemming krijgen, hoe kan het landschap productief zijn, wie boort nieuwe energiebronnen aan? Hoe kan hergebruik vernieuwend werken in een project? Alle IBA projecten laten zien hoe deze thema's een nieuwe economische basis kunnen vormen voor Parkstad.

Flexibiliteit in de stad Hoe creëer je een nieuwe ruimtelijke orde waar herbestemming en tijdelijkheid niet incidenteel, maar een structureel onderdeel zijn? Want juist nu, in de actuele economische crisis, zijn kleinschalige en tijdelijk projecten kansrijk en van waarde voor stedelijke ontwikkeling.

Daarom gaat IBA op zoek naar plekken en gebouwen die leegstaan of vrijkomen bij het ombouwen van Parkstad. Het gaat ook om loze ruimte of liefdeloze plekken die niet echt bijdragen aan de openbare ruimte. IBA vindt ze, stelt ze open en geeft ze een andere betekenis. In de IBA werkplaats die Parkstad acht jaar lang is, wordt tijdelijkheid zo ten volle benut als testfase voor definitieve oplossingen en economische groei.

Productief maken van landschap Geen stad heeft zoveel beken, zoveel hoogteverschil, zoveel park verweven in de stad. Dit is een sterke troef van Parkstad in het licht van klimaatverandering. Een stad met veel groen heeft een natuurlijke airconditioning en potentiële bergruimte voor water. Bovendien is een park in de stad een mogelijke bron voor voedselvoorziening of de teelt van nuttige gewassen.

In de IBA werkplaats krijgt park een nieuwe betekenis voor de stad. Niet anoniem, maar levendig, productief en herbergzaam. De productieve ruimte in Parkstad levert een bijdrage aan economische groei.

Nieuwe energiebronnen aanboren Parkstad is al heel lang een energielandschap. Het oude rijk van de watermolens veranderde in een streek van steenkolenwinning. Nu zijn mijnwater-energie en zonne-energie kenmerkend voor Parkstad. In de IBA werkplaats wordt geëxperimenteerd met het ombouwen van Parkstad tot een bron van energie, een batterij voor zichzelf en zijn omgeving. Op allerlei niveaus zijn energiebronnen te ontdekken voor de nieuwe toekomst van Parkstad. Van zonnecellen of een turbine op je dak tot hele biomassa-beekdalen, stuwmeren, windparken of algenkwekerijen. Mijnbouw is de winning van delfstoffen en energie. Het opdiepen van materiaal en opwerken van grondstoffen daagt uit tot nadenken over hergebruik en hernieuwbare energie. Geologie, seismologie, boringen en dateringen horen bij het oude Limburgse landschap. Welke nieuwe energie kan er uit die oude ondergrond komen?

Hergebruik van materialen Toekomstbestendig en duurzaam betekent zoveel mogelijk kringlopen maken. De transformatie van Parkstad zal veel sloopmateriaal opleveren. Veel hiervan is opnieuw bruikbaar. Recycling is daarom een belangrijk thema voor Parkstad.

In de IBA werkplaats kijken we met andere ogen naar bestaande kwaliteiten. Vrijkomende plekken en gebouwen, materialen en zelfs geschiedenis worden permanent slim hergebruikt. Acht jaar lang vinden we uit hoe bouwstromen, afvalstoffen en vrijkomend sloopmateriaal kunnen worden hergebruikt.

Regioprogramma 2040

		Flexibiliteit
herstructurering	Wonen	• Flexwoning - Heilust, Ker... - Holzkuil, Ke... • HTS comp... • Herstructu... - Bocholz/ S...
	Groen en openbare ruimte	
	• in stedelijk gebied • landschapontwikkeling	
	Retail	
economische structuurversteking	Zorg	• Flexunits
	Infrastructuur	
	• binnen- en buitenring • Grens OV	
	Gebiedsontwikkeling	
	• Avantis • Toerisme & Leisure • Revitalisering - bedrijventerreinen	• Evenemen... - Wilhelmina
	Parkstadcentrum	
	Arbeidsmarkt en onderwijs	

A P a r k s t a d 2 0 2 0

Tit	Productief landschap	Nieuwe energie bronnen	Hergebruik materialen
ngen krade erkrade plex, Heerlen urering impelveld		• Uitbreiding Mijwaterproject (nieuw) • Lokaal hernieuwbaar Energiebedrijf / Energie neutrale woningen Kerkrade-West	• Re-Use pilots Eygelshoven • Aldenhof
	• 'Tussen'ruimte / Gebroekerbos	• Uitbreiding Bekenherstel (nieuw)	
		• Entree van Parkstad / poorten	
nten Top berg	• Wijk van morgen: biobased materials • CBS-gebouw	• Minestone • Oostflank ? Grand Canyon • Entree Parkstad / poorten	• Kasteel Schaesberg
			• 1ste fase Maankwartier
	• Wijk van morgen		

Parkstad kan acht jaar lang – tot 2020 - als IBA werkplaats gebruikt worden om uitdagingen te doen en te testen door uit te voeren: de juiste verbouwingsmaterialen, methodieken, gereedschappen en uiteindelijk de beste constructie voor Parkstad als nieuwste stad. Iedereen krijgt een kans om meedenken of meedoen. In deze acht jaar zal de IBA Parkstad helpen een 'point of no return' in het ombouwen te bereiken. Van adaptief naar actief. De hoeveelheid en kwaliteit van de projecten hebben Parkstad dan al zo'n ander gezicht gegeven, dat daarna het ombouwen soepel door kan gaan. Zodat – in 2030 - Parkstad voor een langere periode weer toekomstbestendig is gemaakt voor komende generaties.

Tenminste één maal per jaar wordt een congres gehouden waarin lessen worden gedeeld.

2. IBA Werkplaats in de praktijk

De IBA Werkplaats is een etalage van IBA projecten die gaan over het ombouwen van de stad. De IBA werkplaats is daar waar de projecten zijn: In heel Parkstad zowel het stedelijke gebied als het meer landelijke gebied, het gaat over alle ruimte van de nieuwste stad.

Overall in Parkstad zoeken initiatieven ruimte, een plek. Er is veel ruimte onbenut en de ruimte groeit. IBA zet de open, lege en ongebruikte plekken en gebouwen in een databank. Wie ruimte zoekt voor een IBA project kan bij IBA aankloppen.

Vraag en Aanbod worden gekoppeld en een plek wordt afgebakend en krijgt gedurende de IBA een bijzondere status. Voor even is het een deel van de IBA werkplaats. Hier kan tijdelijk of permanent worden geëxperimenteerd en geïnnoveerd. Zielloze plekken krijgen de kans om levendige (openbare) gebruiksruimten te worden. IBA legt de verbinding tussen grondeigenaar, ontwikkelaar en initiatiefnemer.

Eén keer per jaar zijn de IBA projecten publiek opengesteld. Deze expositie bereikt zijn climax in het slotjaar (2020) van IBA. De IBA Werkplaats kent vier ondersteunende onderdelen.

IBA Forum Het werken aan een toekomstbestendig Parkstad is meer dan een technische of beleidsmatige uitdaging. Het ombouwen van de stad is ook een culturele opgave, een manier om samen een stad te maken. Net als het klussen in je nieuwe woning is het samen klussen aan de stad een manier om de ruimte toe te eigenen, te veroveren. Je kunt het fysiek bestaande, je herinnering en nieuwe trots vorm en betekenis geven in een nieuw te gebruiken leefomgeving. Op die manier is elke Parkstedeling betrokken bij het ombouwen van de stad. Het IBA Forum is de plek voor reflectie, voor dialoog en debat over wat er in de stad gebeurt. Hier vinden regelmatig gesprekken plaats met ondernemers, maatschappelijke groepen en personen die meewerken en – denken aan IBA projecten. Maar ook met IBA Klankbordgroepen op de plekken in Parkstad waar IBA projecten plaatsvinden.

IBA School - Learning on the job

IBA projecten zijn altijd experimenten. De kennis en kunde die wordt ontwikkeld tijdens de acht jaar die IBA duurt, wordt voortdurend uitgewisseld. Dit gebeurt in de digitale en fysieke IBA school. Het gaat niet alleen om academische kennisuitwisseling van (inter)nationaal belang, maar zeker ook om praktijkgerichte kennis van en voor ondernemers. Jonge mensen leren in de IBA school om ondernemend de toekomst van Parkstad vorm te geven. De IBA projecten zijn niet steeds in hetzelfde stadium van ontwikkeling. De IBA school kan meehelpen om de ervaring van projecten die ver zijn, te delen met projecten die net zijn begonnen.

“Traditioneel gezien is in Nederland de nieuwbouwarchitect superieur aan de restauratie architect. Waarde toekennen aan het bestaande betekent echt een cultuuromslag”.

Jo Coenen,
kunst van de
versmelting

“In mijn werk speelt tijdelijkheid een belangrijke rol, Kerkrade biedt voor mij als kunstenaar nu mogelijkheden”

Lori van Vlerken,
O.S.U.C.

**"Toen het mijnwater-
project op gang kwam,
was men aangewezen
op de ondersteuning van
de mannen die onder de
grond de weg kennen"...
Zodoende werden de
vroegere mijnwerkers
opeens belangrijke pion-
nen in het innovatieve
project.**

Ralf Schröder in:
De Groenmetropool
2008

**-'De IBA moet geen
Kunststuck worden,
maar een
Lebensstuck'**

Mirjam Clermonts-Aretz,
burgemeester
Onderbanken

**"Wanneer hier
productie ontstaat,
kan ik de behoefte
van mijn klanten
bevredigen"**

Roel de Boer,
De Groene Boer

**"Jaarlijks stroomt er
ongeveer 150 duizend
ton afval door onze
organisatie. Het zou toch
een mooie droom zijn om
het afval van de burgers
in bruikleen te krijgen en
terug te geven als
alternatieve energie."**

Wil Sijstermans,
Reinigingsdiensten
Rd4

**"Breng grote
bedrijven als Licom
terug in de wijken om
de leefbaarheid en
de economie te
stimuleren. "**

Antoine Janssen,
gedeputeerde
Provincie Limburg

**"Innovatie is:
Toestaan, ruimte
geven aan mensen
om nieuwe dingen
te doen"**

econoom
Deirdre Mc Closkey

Structuur IBA Parkstad Limburg

IBA Werkplaats Parkstad

Jaarlijkse oproep om IBA projecten die Parkstad vernieuwen door:

- Flexibiliteit in de stad – structureel tijdelijk gebruik
- Productief maken van landschap - voedsel, energie, nieuwe (bouw)materialen en nieuwe openbare ruimte
- Nieuwe energiebronnen aanboren – gebaseerd op kennis en inspiratie uit het verleden
- Hergebruik van materialen – recyclen en uittesten

Uitvoeren van IBA projecten rond onbenutte ruimten door heel Parkstad, zowel het stedelijke gebied als het meer landelijke gebied, het gaat immers over alle ruimte van de nieuwste stad.

IBA Forum

Reflectie

Dialogoog

Debat

IBA School

Proeftuin

Kennis & kunde

Innovatieve oplossingen

Jaarlijks congres

IBA Bank

Financiën

Kosten en baten

Waardecreatie (vermogen)

IBA Events

Startmanifestatie

Opleveren projecten

Jaarlijkse tentoonstelling

Slottentoonstelling 2020

IBA Bank Ondernemerschap is onlosmakelijk verbonden met de IBA. Elk IBA project is gericht op het verhogen van waarde en heeft een haalbare businesscase. De financiën van IBA projecten, de balans van kosten en baten en het uiteindelijk verhogen van de waarde van Parkstad zijn de taken van de IBA Bank. Alle economische, financiële en juridische kennis en kunde die nodig is en die wordt gecreëerd, is ondergebracht in de IBA Bank.

IBA events IBA Parkstad gaat over ruimte en bestaat uit projecten die de stad vernieuwen. De oproep om projecten, de ideeën die aan projecten vooraf gaan, de uitvoering van projecten: dit alles is reden om de schijnwerpers op Parkstad te zetten. Dat gebeurt door feestelijke opleveringen van projecten, het vieren van innovatieve vondsten, jaarlijkse tentoonstellingen van wat gerealiseerd is, een startmanifestatie in 2012 en slottentoonstelling in 2020.

"Dingen concreet maken, feestjes, feesten, klein en groot, iets groot vieren omdat er echt iets veranderd is, en weer iets vaags verzinnen wat weer concreet wordt. Dat is een permanente afwisseling en daarmee duurt zo'n een volksbeweging (IBA) een jaar of 10. "

Felix Rottenberg

"New ideas often need old buildings"

Jane Jacobs, *Death and Life of Great American cities*

"1000 IBA verhalenvertellers in de buurten van Parkstad om het kleine ook te waarderen. Benut de energie en trots van de bewoners"

Doenja Urlings, Jadoen

"Denk ook aan de kleine ideeën, die zijn van belang voor de mensen in de stad'.

Bart Temme,
Stichting Cuttin'Class

3. IBA oproep

Parkstad kent een geschiedenis van afhankelijkheid, maar ontworstelt zich hieraan. De mijnbouwhistorie is destijds grotendeels door ondernemers van buiten en door de staat gedomineerd. Na het sluiten van de (staats)mijnen kwam het gebied in een economisch dal. Na de mijnsluitingen groeide een nieuwe ondernemende generatie Parkstedelingen op. En die laat zich nu gelden. Zelfredzaamheid en een groot zelforganiserend vermogen is een belangrijke voorwaarde voor een toekomstbestendig Parkstad dat een waardevolle plek heeft in het internationaal en regionaal netwerk. IBA geeft de ondernemende Parkstedeling daarom ruimte voor actie.

Creatief en ondernemend

Ook met minder mensen is toch een gezonde economie nodig. Dat vraagt een actieve ondernemende houding. Wie kent niet Mac Guyver, de politieheld in de TV serie uit de jaren 80? Hij kwam elke aflevering in een netelige situatie terecht waar hij zich slim uitredde. Dat deed hij met gebruikmaking van voor handen zijnde materialen zoals bouwmaterialen, een autoband, een achtereinde weggegooide sleepkabel. In Parkstad moeten we eigenlijk een beetje als Mac Guyver gaan denken en doen! De filosoof Levi Strauss had begin 20e eeuw al een mooi woord voor die manier van werken: bricolage. Het is iets maken met wat voorhanden is en zo steeds nieuwe betekenissen geven aan die dingen. Steeds veranderen, net als Barbapappa, een andere jeugdheld uit de jaren 80. Inschikken, herschikken, aanpassen, bijstellen is de modus vivendi. Deze stedelijke omgeving is een omgeving voor emancipatie.

Voor wie?

De 'IBA oproep' is een oproep aan particulieren, maatschappelijke groepen, ondernemers. Iedereen die woont of werkt in Parkstad kan een project aandragen dat bijdraagt aan het ombouwen van Parkstad.

Wanneer?

De eerste IBA oproep is ingebed in een startmanifestatie, na de zomer van 2012 wanneer het seizoen van oogsten gaat beginnen. Hierna is er elk jaar een IBA oproep waarbij projecten ingediend kunnen worden. De laatste oproep is in 2019.

De oproep zelf

IBA roept op tot innovatieve projecten die bijdragen aan een toekomstbestendig Parkstad voor onze kinderen. De IBA gaat bij de vernieuwing van de stad in eerste instantie uit van de bestaande Regionale Agenda. Het is bekend waar de grote projecten in Parkstad zullen plaatsvinden. IBA daagt de indieners van projecten uit om juist daar de vernieuwing sneller op gang te brengen en beter en zichtbaarder te maken. Dat kan door:

- Flexibiliteit in de stad – structureel tijdelijk gebruik
- Productief maken van landschap - voedsel, energie, nieuwe (bouw)materialen en nieuwe openbare ruimte
- Nieuwe energiebronnen aanboren – gebaseerd op kennis en inspiratie uit het verleden
- Hergebruik van materialen – recyclen en uittesten

Alle IBA projecten laten zien hoe deze thema's een nieuwe economische basis kunnen vormen voor Parkstad.

Hoe werkt het?

Niet elk project is per definitie een IBA project. Er zijn criteria op

grond waarvan een project het IBA label mag dragen. In vier stappen kan een projectidee worden aangescherpt tot een volwaardig IBA project. Die stappen en de criteria worden in het volgende hoofdstuk toegelicht.

Wie kwalificeert?

De directeur van IBA Parkstad treedt op als de curator: als autoriteit, die de kwaliteit van de projecten hoog in het vaandel draagt en zelf bewaakt. Deze curator bepaalt samen met een selectiecommissie - aan de hand van de in het volgende hoofdstuk geformuleerde criteria - of een project een volwaardig IBA project is. De curator is ook verantwoordelijk voor de uiteindelijke internationale tentoonstelling.

4. IBA projecten: criteria

Niet elk project is per definitie een IBA project. De volgende criteria bepalen of een project het IBA label mag dragen. Iedereen die woont of werkt in Parkstad kan een project aandragen. In vier stappen kan een projectidee worden aangescherpt tot een volwaardig IBA project.

Stap 1. IBA alliantie.

Geïnspireerd op de inhoudelijke thema's Flexibiliteit in de stad, Productief maken van landschap, Nieuwe energiebronnen aanboren en Hergebruik van materialen kunnen ideeën ontstaan voor IBA projecten. Het kan hier gaan om geheel nieuwe projecten of een onderdeel van een bestaand initiatief, of een nieuwe combinatie van bestaande en/of nieuwe initiatieven. De eerste stap binnen de IBA is om een krachtige alliantie te formeren die het initiatief kan nemen. Het IBA bureau zorgt met AlliantiefabriekenTM Berenschot voor het in kaart brengen van projectideeën en het koppelen van vraag en aanbod. IBA is de kweekvijver voor project ideeën en allianties. Is er eenmaal een alliantie ontstaan dan kan er een volwaardig projectinitiatief worden geformuleerd. Het criterium:

- tenminste één deelnemer uit de alliantie is afkomstig uit Parkstad, of werkt er. Uiteraard moet het projectidee aansluiten bij de hoofddoelstelling van IBA parkstad:

Parkstad vernieuwt de stad van circa 250.000 inwoners op zo'n manier dat alle energie en investeringen gericht zijn op nieuwe economie in de bestaande stad. Het bouwen aan de stad verschuift van nieuw-bouwen naar om-bouwen.

Stap 2. IBA Projectinitiatief.

Het IBA bureau helpt in deze cruciale fase van een project om de kwaliteit en ambitie van het project aan te scherpen. IBA biedt netwerk, kennis en kunde binnen en buiten Parkstad. Er zijn in deze fase twee criteria om een IBA groeiproject te worden.

- Er is in formele zin sprake van een 'project': er ligt een projectplan, er is een duidelijk aanspreekpunt, er is een projectorganisatie
- In het projectplan wordt overtuigend beargumenteerd hoe tenminste vijf van de onderstaande doelen van IBA mede worden gerealiseerd met het project:
- Het productief maken van bestaande en vrijvallende open ruimte
- Bijdragen aan duurzame energiesystemen van bron tot levering
- Hergebruiken van materialen uit de regio
- Bijdragen aan de zelfredzaamheid van Parkstad
- Een nieuwe betekenis geven aan het verleden, met oog op de toekomst

"De projecten die zeer succesvol waren, zijn de projecten waar we geen verwachting over het resultaat hadden, maar waar we een open experiment zijn gestart en nieuwe dingen hebben gemaakt."

Katja Abmann,
IBA Emscherpark

"Open innovatie is de enige manier om in een mondiale concurrentiestrijd mee te blijven doen. Je moet met een aantal spelers bij elkaar blijven, en schaal creëren"

Henk Roelofs,
directeur Solland Solar ,
NRC Handelsblad
05-10-2010

**"Mijn droom is dat
Parkstad qua
bouwmaterialen een
zelfverdienende regio
wordt en zich als
hergebruikregio kan
profilieren, Re-use the
future."**

Maarten Stadhouders,
Diamond Connection

**"Events, zoals een
IBA hebben strepen
in de geschiedenis
van een gebied. laat
die streep zien. "**

Anya Niewierra,
VWV Zuid Limburg

- Bijdragen aan een lokale 'infrastructuur' van kennis en kunde over de verbouwing van Parkstad. Nieuwe kennis en kunde wordt gegenereerd en gedeeld
- Ondernemerschap tonen door een haalbaar project te definiëren
- Innovatief zijn: het project is een test, een uitvinden op basis van een hypothese, een opvatting over Parkstad.
- Een maatschappelijke meerwaarde leveren
- Vermogen leveren: het project genereert economische waarde.

Stap 3. IBA groeiproject

Projecten krijgen vanaf stap 3 het IBA label. Het IBA project wordt klaargemaakt voor uitvoering. Het IBA bureau helpt mee te lobbyen voor realisatiegelden, biedt exposure. Criteria voor de overgang naar stap 4, realisatie:

- Open, flexibel en toegankelijk: het project moet een breed publiek aanmoedigen om te participeren in het project. Het moet een open en flexibel proces kennen en zich kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden en plotselinge kansen. Het project moet toegankelijk en bruikbaar zijn, ook na de IBA periode.
- Realiseerbaar: het project moet een fysiek resultaat opleveren binnen 8 jaar. Het projectvoorstel moet aantonen dat de wettelijke, financiële en technische condities voor realisatie binnen de IBA manifestatie kunnen worden gerealiseerd en uitgevoerd.
- Indiener is ook de ondernemer, de bron, de investeerder. Matching-contract: 5-20% IBA excellence, zekerheden op 80-95% eigen bijdrage
- Publiek karakter. Het project moet zichtbaar, bezoekbaar en 'vierbaar' zijn. Het moet voorbeeldstellend zijn als een oplossing voor de specifieke opgave die voortkomt uit de IBA Parkstad Panorama 2030 en de thema's.
- Onderscheidend: Het karakter van het project moet bepaald worden door originaliteit, onderscheid en excellence in de verbouwing. Het moet een innovatief en kwalitatief topniveau halen en een bijzondere betekenis hebben, waarmee het zich onderscheidt van 'normale' projecten.

Stap 4. IBA uitvoeringsproject.

IBA zet tijdens de uitvoering het project in de spotlights als voorbeeld en stelt eventueel geld ter beschikking.

- Er wordt een fysiek resultaat opgeleverd
- Het uitgevoerde project wordt publiek geëxposeerd

Tijdens de IBA Oproep wordt iedereen uitgedaagd om projecten aan te dragen. De eerste oproep is de publieke start van de IBA. Onderstaand eerst een drietal denkbeeldige voorbeeldprojecten die de ambitie van IBA weergeven. In bijlage I worden de nu al bestaande allianties beschreven, echte projecten in wording.

5. IBA events

De IBA events hebben tot doel:

- kwaliteit bij de ombouw te verbeteren
- levendige betrokkenheid te versterken.
- ondernemerschap te stimuleren
- Parkstad in de schijnwerpers te zetten

IBA Startmanifestatie

De startmanifestatie vindt plaats op verschillende plekken in Parkstad en is bedoeld voor professionals, ondernemers, inwoners jong en oud, geïnteresseerden. De startmanifestatie is tegelijk de eerste IBA oproep, waar eenieder zich kan inschrijven om projecten in te dienen. De IBA projectorganisatie stelt zich voor tijdens de manifestatie. Het is een feest voor iedereen, met informatie, tentoonstellingen, excursies, culturele activiteiten en een dialoog met de stad over de Parkstad, als de nieuwste stad

IBA oproep

Heeft tot doel projectvoorstellen binnen te krijgen.

IBA Expositie

De jaarlijkse expositie van IBA projecten in wording en voltooide IBA projecten.

Debat, Dialoog, Klankbordgroepen (KBG)

Regelmatige gesprekken plaats met ondernemers, maatschappelijke groepen en personen die meewerken en –denken aan IBA projecten. Maar ook met IBA Klankbordgroepen op de plekken in Parkstad waar IBA projecten plaatsvinden.

IBA Congres

Tenminste één maal per jaar wordt een congres gehouden waarin lessen uit de IBA School (inter)nationaal worden gedeeld

Oplevering IBA projecten & ideeën

Feestelijke opleveringen van projecten, vieren van innovatieve vondsten.

Slottentoonstelling

De grote internationale slottentoonstelling in 2020 markeert het slot van IBA Parkstad. Dan worden alle IBA projecten getoond die voltooid, of op dat moment nog in wording zijn.

De programmering wordt jaarlijks naar voortschrijdend inzicht en met inbreng van IBA Forum verder uitgewerkt.

Tabel events

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
IBA Startmanifestatie	•								
IBA Oproep	•	•	•	•	•	•	•	•	
IBA Expositie		•	•	•	•	•	•	•	•
IBA Debat, Dialoog, KBG	•	•	•	•	•	•	•	•	•
IBA Congres		•	•	•	•	•	•	•	•
Oplevering projecten & ideeën			•	•	•	•	•	•	•
Slottentoonstelling									•

6. Organisatie en financiën

IBA is geen uitvoeringsorgaan van de politiek, maar een onderneming die los staat en een eigen verantwoordelijkheid heeft met betrekking tot de resultaten en voortgang. De focus ligt op kwaliteit maar evenzeer op het uitvoeren van voorstellen, het realiseren van projecten. IBA treedt op als een curator: als autoriteit, die de kwaliteit van de projecten hoog in het vaandel draagt en zelf bewaakt.

Om effectief te opereren heeft IBA Parkstad een hoogwaardige, solide en tegelijkertijd wendbare organisatie nodig, en een financieel model dat zekerheid met veranderbaarheid combineert. Daartoe wordt een onderneming opgericht die de volgende ondernemingsdoelstellingen heeft:

1. Leveren van kennis en kunde tbv van projecten van andere organisaties (kennisbureau: IBA Forum, IBA School, IBA Events)
2. Uitvoeren van projecten van anderen (projectbureau)
3. Subsidiëren van onrendabele toppen (subsidieverstrekker: IBA bank in de vorm van subsidiënt)
4. Participeren in projecten met rendementdoelstelling (IBA bank in de vorm van financier danwel ondernemer)

IBA bureau

De uitvoering van de IBA activiteiten is vanaf de ``go`` in handen van het IBA bureau. Het bureau garandeert continuïteit en herkenbaarheid te midden van een werkwijze die wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid van samenwerkingsvormen en samenwerkingspartners. Het bureau voert volgende kerntaken uit:

- het periodiek organiseren van een 'open oproep'
- het kwalificeren, begeleiden en monitoren van projecten en uitvoering
- het opbouwen en onderhouden van een uitgebreid netwerk
- het programmeren van doorlopende en periodieke activiteiten
- het garanderen van continuïteit in de expertteams
- het actief uitdragen van de IBA-ambities.

Dit stelt hoge eisen aan de bezetting van het bureau.

Partners

IBA Parkstad werkt nauw samen met een groot aantal partners op verschillende schaalniveaus. Er zijn langlopende relaties met organisaties die gespecialiseerd zijn in specifieke thema's van IBA Parkstad. Mogelijke partnership met NEBER (New Energy, Build Environment, Renewables), URGENDA en daarnaast met onder meer onderwijsinstellingen (Zuyd University, Maastricht University, WUR, RWTH, Open Universiteit, Citaverde College,...), onderzoeksinstituten (RiBuilt, Agentschap NL, Alterra), culturele organisaties (VIA2018, KuS, Cultura Nova,...), toeristische bureaus (VVV Zuid Limburg), bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties.

De financiën

Om IBA Parkstad tot een succes te maken moeten twee soorten kosten worden gemaakt: vaste organisatiekosten voor het IBA bureau en variabele kosten voor projectfinanciering. Door deze combinatie is IBA Parkstad in staat om projecten haalbaar te maken door als buitenboordmotor mee te helpen aan de financiering van projecten danwel om bij te dragen in de onrendabele top. Hieronder worden beide kostensoorten nader uitgewerkt. Daarbij maken wij onderscheid tussen een opstart- en afrondingsfase en een operationele fase.

Vaste organisatiekosten voor het IBA bureau

Om de kerntaken (zie boven) van het IBA bureau te vervullen is een compacte, maar deskundige bureauorganisatie nodig. Omdat IBA's opereren als tijdelijke, onafhankelijke laboratoria voor de toekomst hebben alle IBA's tot dusverre en los van elkaar gekozen voor een aparte organisatie en rechtsvorm. Bij de bureaus werken in de regel een directeur, projectleiders, communicatiemedewerkers en secretaresses. Daarnaast wordt voor specifieke deskundigheid of piekbelasting gebruik gemaakt van flexibele inzet.

Over de periode 2012-2020 is dus een totale financiering van het bureau nodig van circa 10 miljoen euro. Deze kosten bestaan uit personeelskosten en kosten voor de werkplaats.

Variabele kosten voor projectfinanciering

Het is op dit moment nog moeilijk te zeggen wat de precieze financieringsbehoefte voor de IBA-projecten zal zijn. Wij gaan er vanuit dat deze behoefte in de loop der jaren flink zal toenemen. Immers, projecten worden in het begin geformuleerd en gevonden, vervolgens gekwalificeerd en dan geïnitieerd. In de eerste fase is dus vooral procesfinanciering noodzakelijk, aangevuld met enige financiering voor realisatie van quick win-projecten. Pas na de planfase en vanaf omzetting t.b.v. de realisatie zullen in de aanloop naar het presentatiejaar 2020 investeringsmiddelen voor de afdekking van de onrendabele top noodzakelijk zijn. Dan moet immers alles klaar zijn voor de finale presentatie. De verhouding tussen vaste kosten voor de bureauorganisatie en kosten voor projectkosten liggen tussen 1:5 en 1:7, zo leert de ervaring met andere IBA's. Dat betekent dat voor IBA Parkstad in totaal gedacht moet worden aan 45 tot 70 miljoen euro aan projectfinanciering.

Ingroeimodel

De totaal benodigde financiering voor IBA Parkstad is een substantieel bedrag. Het is niet te verwachten dat dit in z'n geheel al voor de start van de IBA door financiers zal worden toegezegd. En dat is ook helemaal niet nodig. De kosten zijn in het begin immers nog relatief laag en zullen met het ontwikkelen van de IBA langzaam toenemen. Tegelijk daarmee groeit ook het vertrouwen in de IBA, worden projectresultaten zichtbaar en wordt het eenvoudiger om nieuwe financiers te overtuigen door behaalde resultaten en concrete projecten die gestart zijn.

Om te kunnen starten is wel nodig dat financiering voor de eerste 2,5 jaar (t/m 2014) is zeker gesteld. Anders gaat in de aanloopfase te veel tijd zitten in het zoeken van financiering, terwijl de aandacht dan juist vooral gericht moet zijn op het zoeken, initiëren, aanjagen, faciliteren maar vooral kwalificeren volgens de IBA-criteria van projecten en op communicatie. Bovendien is het voor de medewerkers van het bureau ook nodig dat zij zich verzekerd weten van de nodige tijd om in hun rol te groeien.

Daarom wordt nu in eerste instantie gezocht naar circa 2,5 miljoen euro financiering voor de vaste bureaunkosten, aangevuld met circa 6 miljoen euro voor onrendabele top projectfinanciering, wat het totaal brengt op minimaal 8,5 miljoen euro. Onderzoek naar vergelijkbare IBA's leert dat de multiplier van de totale financiering van projecten op kan lopen tot 1:5. Uitgaande van 45 miljoen aan projectfinanciering vanuit de IBA organisatie levert een multiplier van 225 miljoen (5 x 45 miljoen) op voor de totale projectinvesteringen. Uitgaande van 70 miljoen aan projectfinanciering vanuit de IBA organisatie levert een multiplier van 350 miljoen (5 x 70 miljoen) op voor de totale projectinvesteringen.

“Open innovatie is de enige manier om in een mondiale concurrentiestrijd mee te blijven doen. Je moet met een aantal spelers bij elkaar blijven, en schaal creëren”

Henk Roelofs, directeur Solland Solar , NRC Handelsblad 05-10-2010

“We zien over het algemeen dat in Sachsen-Anhalt dankzij de IBA andere aspecten zoals toerisme, cultuur, creatieve industrie, dienstverlening en hernieuwbare energie een andere betekenis hebben gekregen. Dat is allemaal tijdens de IBA gebeurd.”

Sonja Beeck,
IBA Sachsen-Anhalt

PANORAMA

A PARKSTAD

Het Panorama 2030 en de volgende denkbeeldige projecten geven weer wat de intentie is van het IBA label en wat het kan betekenen voor de uitvoering van bestaande projecten in Parkstad

Panorama Parkstad 2030

In 2030 is Parkstad een internationaal voorbeeld als nieuwe stad waar de economie versterkt is zonder stedelijk groei maar juist door stedelijke en bestuurlijke verandering.

“De Europese Raad heeft 3 prioriteiten vastgesteld voor de Europa 2020-strategie: slimme, duurzame en inclusieve economische groei. Dit betekent een goed geschoold en innovatief Europa dat ook in de toekomst concurrerend is, met werkgelegenheid voor zoveel mogelijk mensen.”

Parkstad is 2030 een voorbeeld van slimme, duurzame en inclusieve economische groei.

Parkstad staat bekend als broedplaats met de grootste diversiteit voor nieuwe economie. Vanuit kleine experimenten kun je snel groeien. Er is een goed georganiseerde ruimtebank en een slim systeem flexibel van vraag en aanbod voor arbeid. Nergens ligt de arbeidsparticipatie van ouderen en vrouwen zo hoog in Nederland. Parkstad is de meest internationale stad van Nederland en onderdeel van de Arbeidsgemeenschap van Aken, iedereen heeft dan ook Duits als tweede taal.. Parkstad is via Aken goed verbonden metmet Nordrhein Westfalen, motor van de wereldeconomie. Parkstad heeft relaties met de Vlaamse mijnstreek, de kennisregio's van Nederland zoals Brabantstad, Randstad en de noordelijke Energyvalley.

Parkstad heeft durven kiezen. Er is gekozen om uit te gaan van de eigen kwaliteiten: een open stad waar verandering en vernieuwing plaatsvinden door ombouw. De inwoners zijn er trots op om Parkstedeling te zijn. De verbouwingsoperatie is ten volle benut om technologie te ontwikkelen. Door innovatie en research is een eigen kennisprofiel ontwikkeld: design van verandering.

Het is een stad waar een perfecte balans is gevonden tussen compacte en dynamisch stedelijke clusters en open rustgebieden, waar je dicht bij de natuur kan zijn. Parkstad heeft hierdoor een toekomstbestendige structuur en is als eerste regio klaar voor de consequenties van de klimaatveranderingen. De regio kan dankzij zijn open en eigen ruimtelijke structuur voorzien in eigen voedsel, energie en materialen. Het landschap in en om de stad is ingezet voor koeling en om warmte te leveren. Parkstad is zelfredzaam, flexibel en toch herbergzaam.

Parkstad heeft alle loze ruimte omgezet in productieve ruimte. De groene ruimte op hellingen en langs beken in en om de stad is zeer divers en wisselt gedurende de seizoenen als een tentoonstelling. De ruimte is letterlijk een nieuwe bron voor voedsel, energie, pret en ontspanning. Leegstaande gebouwen zijn hergebruikt.. De open stad heeft een open ruimtelijke structuur, staat open voor verandering en is gastvrij. Nieuwe centra zijn ontstaan, de leisure ring geeft een herkenbare stijl aan Parkstad.

De open stad in dit nieuwe landschap biedt een rijkdom aan verschillende vormen van leven.. Lang niet iedereen is meer eigenaar van huis en haard, maar wel bijna iedereen is mede-eigenaar van een hoge kwaliteit van leven en services in Parkstad. Zo kun je wonen in een molen op een rustige plek maar wel onderdeel zijn van het stedelijke netwerk. De stad kent functionele clusters waar, door slimme specialisatie, hoge kwaliteit geleverd kan worden.

“De Europese Raad heeft 3 prioriteiten vastgesteld voor de Europa 2020-strategie: slimme, duurzame en inclusieve economische groei. Dit betekent een goed geschoold en innovatief Europa dat ook in de toekomst concurrerend is, met werkgelegenheid voor zoveel mogelijk mensen.”

Bij sloop worden vrijkomende materialen altijd hergebruikt. In Parkstad zijn hiervoor een aantal dynamische depots ingericht. Bouwmaterialen worden ook geteeld op onverwachte plekken. Bamboevelden, bossen, oliehoudende gewassen leveren bijvoorbeeld hun bijdrage aan de permanente verbouwing van Parkstad. Nieuwe, duurzame energie wordt gewonnen uit een reeks van onverwachte, bestaande bronnen. Oude afgedankte lagen uit de eigen geschiedenis zijn succesvol ingezet voor een intrigerend energielandschap, een gezonde bron voor nieuwe economie. Parkstad levert energie aan haar Euregionale partners en is daarmee goed verbonden. Parkstad 2030 is zo een batterij voor haar omgeving en voor zichzelf.

Als kennisknooppunt voor het ombouwen van stad en land is Parkstad een vanzelfsprekende partner geworden voor de sterke omliggende steden.

Vrieheide: Een prachtig jong monument uit de vorige eeuw staat als een huis voor cultuur in de Vrieheidetuin. De religieuze betekenis is verdwenen, maar culturele activiteiten hebben de functie meer dan overgenomen. De Vrieheide kerk is van een stichting, zoals meer bijzondere gebouwen in Parkstad. De heide tuin is een prachtige plek van verstillig. Soms bruist het van activiteiten in deze collectieve voortuin van de vernieuwde wijk Vrieheide.

De Rode beek stroomt snel, er is veel regen gevallen dit voorjaar. Vroeger zeiden de boeren dat het goed was voor het land, nu zeggen ze dat het goed is voor de batterij. Het herstelplan uit 2014 is bijna klaar en 75% van de beekdalen is inmiddels hersteld en heeft een functie gekregen in het energie stroomnetwerk van Parkstad. Water heeft een sterk aandeel in de energievoorraad en was dan ook de belangrijkste trekpleister in het jaarlijkse Bronnen feest.

Onherkenbaar is de oogstfabriek CBS, alleen de naam en het krachtige beton laat iets zien van het verleden. Inmiddels is CBS een internationaal icoon voor voedselproductie in de stad. Parkstad was in 2016 de eerste stad waar stapeling van voedselproductie ook echt tot een succes is gemaakt. Veel studenten uit Wageningen komen tijdelijk wonen in het groene park waar ooit het Parkstad kantoor stond. Het groen voor zwart heeft hier eindelijk een definitieve betekenis gekregen.

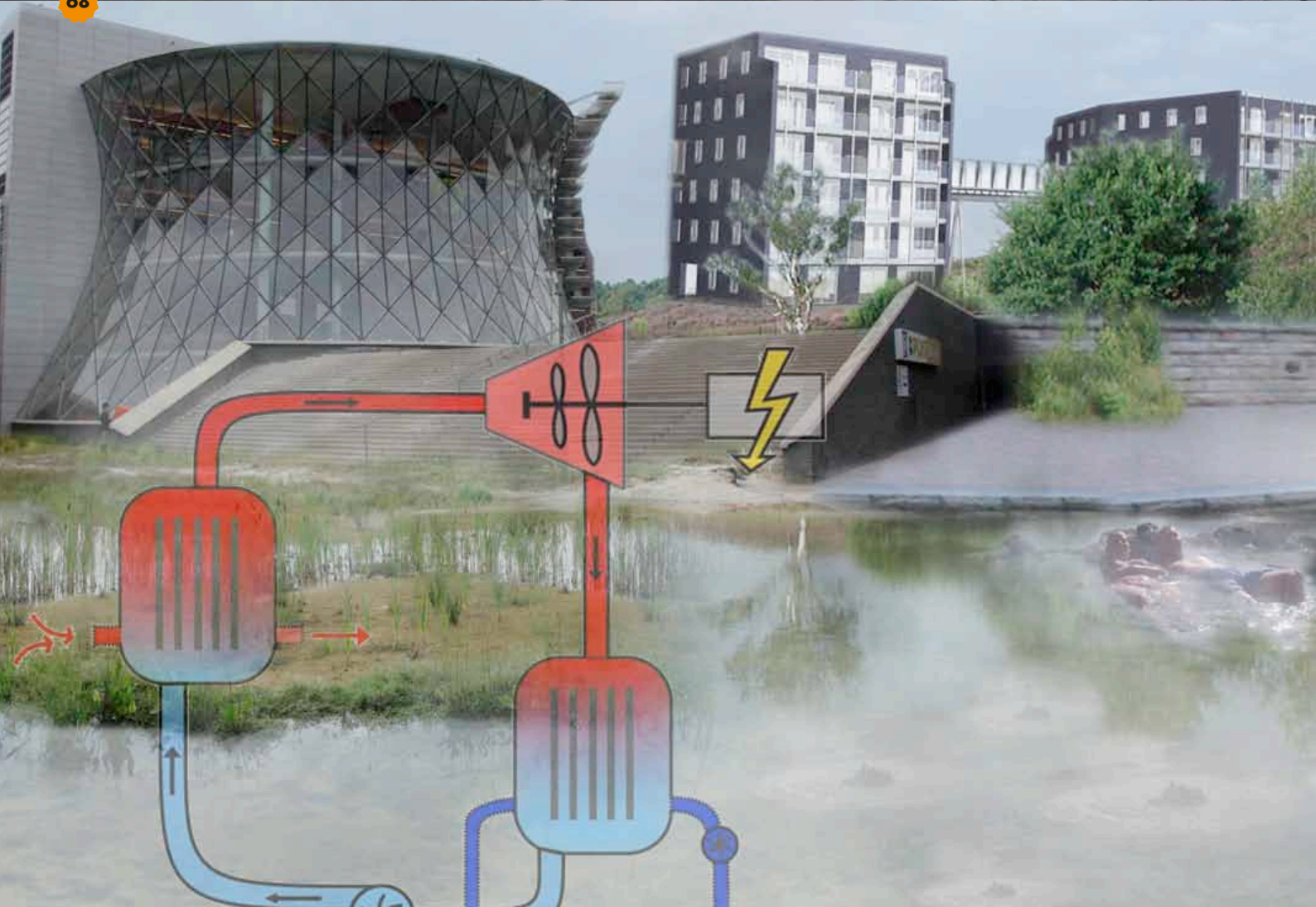
Het waait op de top van de Wilhelminaberg, 239 meter boven NAP. De hele Euregio is zichtbaar. De voormalige mijnsteenbberg is getransformeerd tot het icoon van Parkstad en IBA open. Elk jaar is op de top een expositie geweest van de beste vondsten uit IBA. Het uitzicht is inmiddels drastisch veranderd sinds de start van IBA in 2012. Parkstad is verrijkt met talrijke prachtige verbouwprojecten. Eerst waren het nog proefprojecten. Nu zijn de vondsten overal toegepast in Parkstad. De top met het wisselende paviljoen en het grote zomerfeest wordt nog elk jaar bezocht door vele toeristen. Daar genieten zij van het panorama Parkstad.

1ste fase Maankwartier

Het Maankwartier is een bijzonder project. Hier wordt een nieuw levendig stationsgebied gecreëerd op de plaats waar ooit de mijnindustrie begon. De zwarte kolen worden vervangen door de witte maan. Maankwartier is een project van de lange adem, zeker in deze tijd van economische crisis. Financiën en programma om de gebouwen te vullen zijn niet langer vanzelfsprekend. IBA kan dit project versnellen, verbeteren en zichtbaar maken door ter plaatse bijvoorbeeld – in de geest van kunstenaar Huisman – een actief depot in te richten voor bruikbare materialen die vrijkomen door de krimp. En kan bijvoorbeeld het CBS gebouw al meedoen in de realisatie van Maankwartier? Kunnen we het wit schilderen?

68

Uitbreiding Mijnwaterproject

Het mijnwaterproject is een prachtig project in Parkstad. De diepe mijnschachten bevatten warm water. Deze warmte is bruikbaar als energie voor de woonwijken. Het mijnwaterproject is een succesvolle en gebiedseigen pilotstudie. Jammer genoeg is er geen commercieel succes gemaakt van het project. IBA kan dit alsnog proberen. Is het bijvoorbeeld denkbaar dat mijnwaterenergie wordt gebruikt in de duurzaamheidsas in Hoensbroek, in het Gebrookerbos of voor de verwarming van de meren in de voormalige zandgroeves?

Uitbreiding Bekenherstel

Parkstad is de stad van de beken, denk aan de Geleenbeek, de Rode Beek, de Anselerbeek. Veel beken zijn in de loop der tijd gekanaliseerd of in duikers onder de grond gestopt. Het renaturiseren van de beken is een prachtige manier om de kwaliteit van Parkstad te vergroten. Maar natuurherstel is duur en eenzijdig. Kunnen de beken in het IBA een veelkleuriger rol krijgen? Is het denkbaar dat de beken energie gaan opleveren (watermolens)? Het enige stuwmeer in Nederland ligt immers in Parkstad. Kunnen de beken veel meer functies krijgen en prominent bijdragen aan een nieuwe economie in parkstad?

71

Evenementen top als versterking Leisure ring

Het Panorama Parkstad is letterlijk zichtbaar op de top van de Wilhelminaberg. Het uitzicht is hier fenomenaal. Je kunt de Parkstad projecten in wording volgen en Duitsland en België zien liggen, de Euregio. Deze voormalige mijnsteenbberg is getransformeerd naar de grote publiekstrekker in Parkstad: Snowworld, park Gravenrode met het Pinkpopterrein. Het is een icoon voor de transformatie van Parkstad en voorbeeld van re-value van het verleden. Wat doen we met de top van deze berg? Kan IBA een test zijn voor nieuwe invullingen van deze locatie? Elk jaar een feest met spannende bouwwerken en manifestaties? De berg als een van de expo terreinen van IBA-open. En zo nu al een bijdrage aan de Leisure ring!

DE ZOE

КТОСНТ

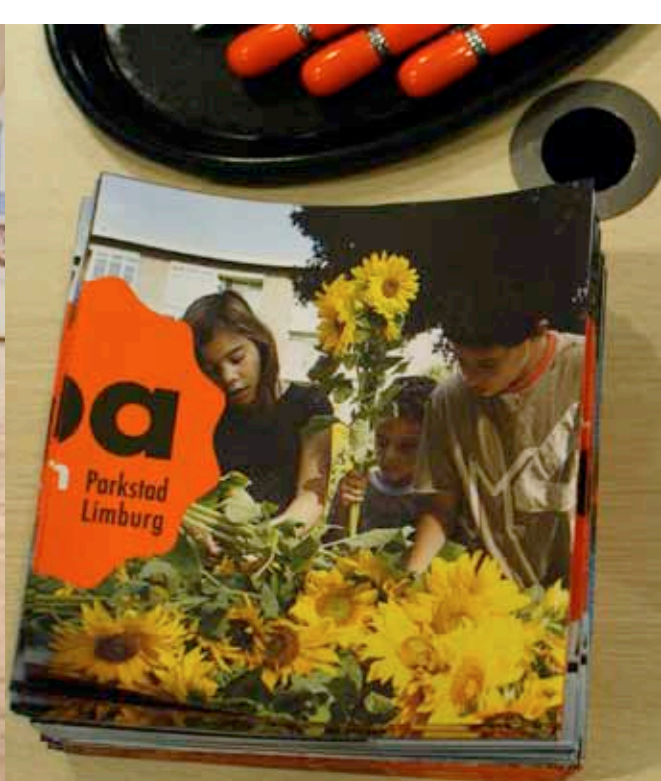
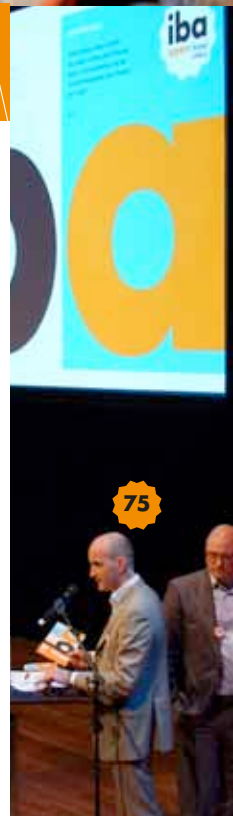

De kick off / 29 jun 2011

In juni 2011 vond de kick-off plaats, een bijeenkomst met 150 ondernemers en bestuurders waar met elkaar gedeeld werd dat Parkstad misschien een IBA nodig heeft. De bijeenkomst gaf vooral veel duidelijkheid over het instrument IBA en wat het kan betekenen wanneer je een IBA start. Maar er was ook ruimte om de eerste inhoud van het verhaal te testen: Parkstad, bron van energie.

In Bron van energie werd Parkstad opgevat als een gelaagd landschap met bronnen voor energiewinning, nieuwe vormen van samenleven en eigenzinnige leisure. IBA zou ook tegen de stroom in de weerstand moeten opzoeken om innovatieve projecten te vinden. Werkgroep lid wijlen Luc Vrolijkjes voegde hieraan het thema ondernemerschap toe, onontbeerlijk voor een eigentijds IBA.

Om dit verhaal voor de kick-off voor te bereiden, hielden we interviews met de projectleiders en beleidsmakers van Parkstad om duidelijk te krijgen waar op dit moment hard aan wordt gewerkt en waar extra energie noodzakelijk is. We hadden ook gesprekken met ondernemers die het instrument IBA al kennen of vooruitlopend op de start van IBA al vol met ideeën zitten voor IBA projecten. Een deel van deze gesprekken is gefilmd en getoond tijdens de kick-off. Ook startten we met een inventarisatie van alle energieprojecten in Parkstad als bijdrage voor de IBA.

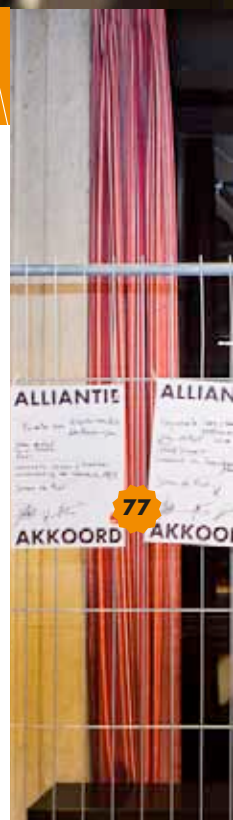
De Alliantiefabriek / 2 dec 2011

De tweede belangrijke stap voor de opbouw van het verhaal was de alliantiefabriek van december 2011. Tijdens de alliantiefabriek voedden ondernemers uit Parkstad het verhaal door ideeën, dromen en wensen voor projecten.

In voorbereiding op de alliantiefabriek zijn drie ronde tafelgesprekken gevoerd met:

- experts op het gebied van IBA
- experts van events als aanjager voor gebiedsontwikkeling
- een uitgebreide ambtelijke groep uit de hele regio en de provincie, in samenwerking met NIROV en SCHUNCK*.

Het slim bouwen aan de toekomst van Parkstad bleek een vruchtbaarder thema dan energie. De nieuwe werktitel werd Geopend tijdens de verbouwing. Hierin werden stad en park op elkaar betrokken. De stad is, als geheel een open werkplaats waar slim verbouwd wordt, met het park als productieve ruimte. Tijdens de alliantiefabriek is ook de start gemaakt met de "digitale werkplaats" op iba-open.nl. Daar kan een brede doelgroep niet alleen kennis maken met IBA en het proces om tot een IBA te komen, maar ook direct hun input leveren en samenwerkingsverbanden aangaan. Via linked-in en twitterberichten kan iedereen de ontwikkelingen in de digitale werkplaats volgen.

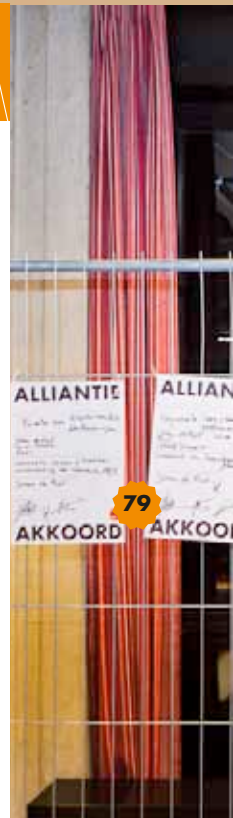

De follow up van de Alliantiefabriek / 19 jan 2012

De derde grote stap in de zoektocht was de follow-up, een vervolg op de alliantiefabriek. Twee sprekers gaven vanuit hun eigen werkervaring hun reflectie op IBA Parkstad. Ondernemers en bestuurders uit Parkstad brachten tijdens de follow-up hun potentiële IBA-projecten een stap verder. Het verhaal voor IBA Parkstad werd verder aangescherpt in twee ronde tafels tijdens de bijeenkomst.

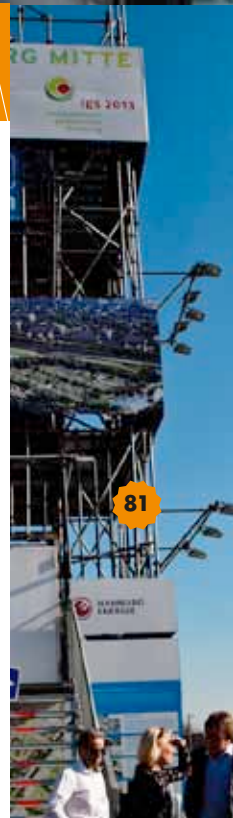

Werkbezoek Hamburg / 23 mrt 2012

Vervolgens bezochten we Hamburg om te leren van IBA projecten in Duitsland. Tijdens deze reis bespraken we het verhaal met aanwezige bestuurders en ondernemers. Ook hun input leverde een herijking van het verhaal op én de start van het verhaal zoals beschreven in dit IBA BOEK: "IBA Parkstad, de nieuwste stad".

Tijdens de hele zoektocht is gebruik gemaakt van de kennis van de stuurgroep en de kopgroep als vaste leden van de werkplaats.

VERWACHT

The background is a solid orange color. Overlaid on this are several concentric, wavy lines in a slightly lighter shade of orange. These lines form a complex, organic pattern that resembles a stylized flower or a series of ripples. The lines are most dense in the center and become more sparse towards the edges. In the center of this pattern, the text 'TINGEN IBA' is written in a bold, white, sans-serif font. The text is split into two lines: 'TINGEN' on the top line and 'IBA' on the bottom line. The letters are large and prominent, standing out against the busy background.

TINGEN IBA

**Zorg voor
persoonlijke
verhalen in 't IBA**

Paul Depla,
burgemeester Heerlen

**"Koppel er
een multimediaal
project aan dat in
gewone mensentaal
vertelt wat er gebeurt."**

Wiel Beijer,
MGL

**Nieuwsgierig
betrokken
publiek.**

Stijn Huijts,
Bonrefantenmuseum

**"IBA moet gaan
over een beweging die los
moet komen, dus niet alleen
over ruimtelijke ontwikkelin-
gen en energieprojecten.
Het gaat om het weten te
bewerkstelligen van een
andere mindset, een nieuwe
mental map van de mensen
die hier wonen".**

Martijn Hermans,
Betawerk.

**"Hoe gaan we de
kleinschaligheid van
streekproducten com-
bineren met de groot-
schaligheid van de
voedseleconomie?"**

Hans Mommaas,
hoogleraar
Vrijetijds wetenschappen
Tilburg University

"Bundel alle energie initiatieven in Parkstad."

Peter Smeets,
algemeen directeur
Cofely Zuidoost-
GDF Suez

Nieuw productielandschap in de binnenstad.

Suzanne Lipsch,
gemeente
Voerendaal

"In het denken over de toekomst van Parkstad vind ik ondernemerschap steeds belangrijker – een krimpende regio kan geen nieuwe toekomst krijgen zonder een sterk economisch "verhaal". Dat is een van de lessen die ik van de American Planning Association conferentie in Boston (april 2011) heb meegenomen. Daar was veel belangstelling voor krimp."

wijlen Luc Vrolijk,
Urban Progress New York

Vertalen van wereldwijde maatschappelijke ontwikkelingen en de voorhoede breed introduceren bij burgers.

gid van Houtem,
directeur Stichting
SocialBeta

"Partners voor culturele hoofdstad om Parkstad & Euregio te versterken".

Esther Gottschalk,
Gottschalk
Cultureel Advies

**"IBA moet de ver-
maatschappelijking
van het Regiopro-
gramma worden."**

Paul Depla,
burgemeester Heerlen

**"Tijdelijke kunst
en cultuurprojecten
op locatie".**

Rocco Malherbe,
Cultura Nova

**"De
transfor-matieopgave
van Parkstad moet veel
sneller, beter en
zichtbaarder worden. IBA
kan ons daarin helpen."**

Peter Bertholet,
directeur-secretaris
Stadsregio
Parkstad Limburg

**Resource Efficiency
in nieuw bouwen.**

Stefan Baldin,
Aachener Stiftung
Kathy Boys

**'Open zijn' is
de ambitie en
IBA de vorm.**

Frank Strolenberg,
Cultureel Erfgoed

**"Experimenteer-
ruimte in
regelgeving."**

Wim Hazeu,
Wonen Limburg

**Parkstad moet
losmaken van
structuren en vernieu-
wend denken. We
vullen altijd een
arbeidsfunctie. Die
vullen we nu weer
pakken."**

Anja Niewierra,
directeur
VVV Zuid-Limburg

**"Welke Provincie
heeft de mogelijkheid
om binnen 8 jaar een
Floriade, een Culturele
Hoofdstad en een IBA te
laten zien?"**

Volmar Delheij,
Parkstad Limburg

**Parkstad,
hart van de
euregio.**

David Loozen,
IKEA Heerlen

Wanneer kan IBA Parkstad starten?

Het IBA boek en een besluit.

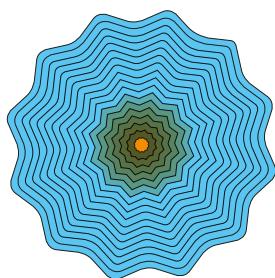
Aan de hand van dit IBA boek en een Samenwerkingsovereenkomst nemen Provinciale Staten van Limburg en de Parkstadraad een besluit over het al dan niet uitvoeren van een IBA. Na een 'go' kan vanaf de zomer van 2012 het publieke startsein worden gegeven voor een IBA in Parkstad Limburg voor de periode 2012-2020. Dit startschot is een open oproep aan iedereen om met IBA-projecten de transformatieopgave in te vullen en uit te voeren.

"In het begin was het natuurlijk lastig voor de politici om zich uit te spreken voor een IBA. Aan het einde waren het juist deze politici die uiterst tevreden waren, want IBA had een grote imagowinst voor de regio opgeleverd."

Sonja Beeck,
IBA Sachsen-Anhalt

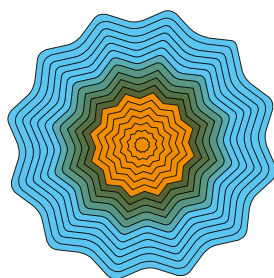
2011

GO – noGO

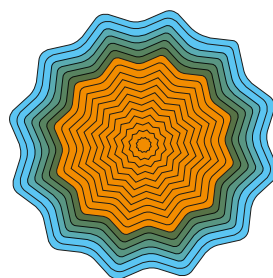
FASE 1 KICKOFF MANIFESTATIE JUNI 2011

- Begin van netwerk- en draagvlakvorming voor een IBA
- Begin van een open proces

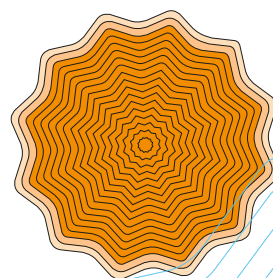
FASE 2 VORMING DRAAGVLAK NOVEMBER 2011

- Contouren Panorama 2040
- Allianties rond potentiële IBA projecten
- Businessplan: financiering en organisatie
- Zoektocht naar partners en leiders
- Positionerings- en profileringsplan

FASE 3 GO-NO GO IBA 2012-2020 MEDIO 2012

- Besluit over het al dan niet uitvoeren van de transformatieagenda – het Bidbook
- Overdracht stuurgroep naar IBA rechtspersoon

FASE 4 IBA IN BEDRIJF NAJAAR 2012

- Oprichten IBA rechtspersoon
- Organiseren publieke startmanifestatie

**"Ieder IBA start met
twijfel en eindigt met
enthousiasme."**

Wolfgang Böhmer,
minister-president
van Sachsen Anhalt
Duitsland

2012

Start

2020

BauAusstellung

Open Oproep Projecten

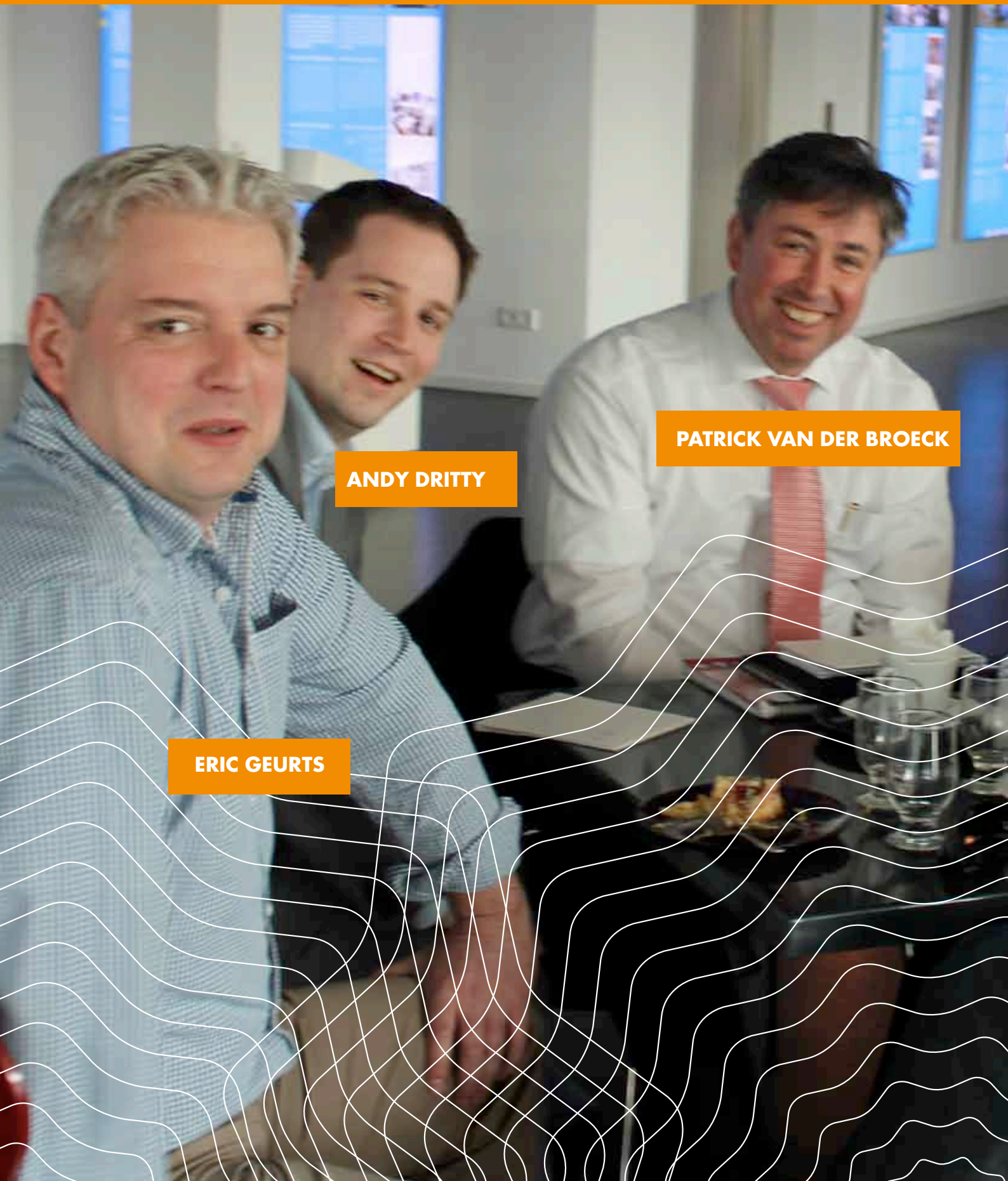
**FASE 5
START**
NAJAAR 2012

- Publieke start IBA
- Start Open Oproep met kwalificatielabel en uitvoering IBA projecten

PRESENTATIEJAAR
2020

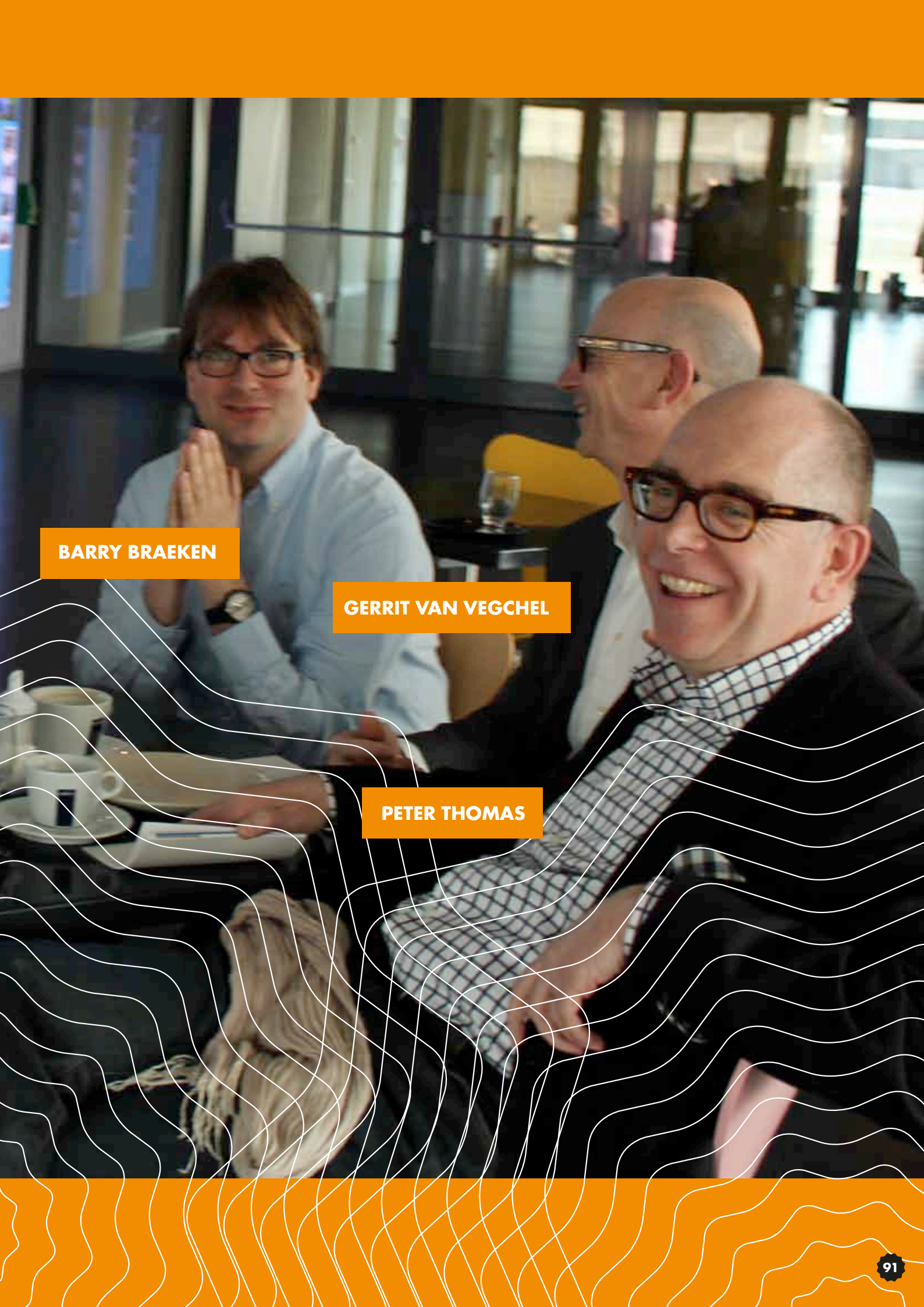
- Tentoonstelling IBA projecten

ANDY DRITTY

PATRICK VAN DER BROECK

ERIC GEURTS

BARRY BRAEKEN

GERRIT VAN VEGCHEL

PETER THOMAS

Colofon

IBA Parkstad wordt tot nu toe gesteund en uitgedragen door de pre-IBA organisatie bestaande uit:

Stuurgroep IBA Parkstad i.o.

- Gerrit van Vegchel, voorzitter Stadsregio Parkstad Limburg
- Patrick van der Broeck, gedeputeerde Provincie Limburg
- Barry Braeken, wethouder gemeente Heerlen
- Peter Thomas, wethouder gemeente Kerkrade
- Andy Drippy, wethouder gemeente Landgraaf
- Eric Geurts, wethouder gemeente Brunssum

Verder bestaat het beeld bij de huidige Stuurgroep dat de samenstelling uiteindelijk een balans moet zijn tussen publieke en private betrokkenen in een vorm met een zekere zelfstandigheid en onafhankelijkheid.

Kopgroep IBA Parkstad i.o.

- Paul Depla, burgemeester gemeente Heerlen
- Hans Mommaas, hoogleraar Vrijetijdswetenschappen
Tilburg University
- Peter Bertholet, directeur Parkstad Limburg
- Geerd Simonis, C-Magne

Projectgroep IBA Parkstad

- Thierry Goossens, Parkstad Limburg
- Bernadette Janssen, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling
- Pieterjan van der Hulst, Berenschot
- Maurice Hermans, Betawerk
- Nicky Struijker, Buro Boudier
- Luc Vrolijk, Urban Progress †

Peter Bertholet is verantwoordelijk voor de praktische voorbereiding van IBA Parkstad.

Informatie:

Voor meer informatie over IBA Parkstad kunt u contact opnemen met Peter Bertholet, directeur van Parkstad Limburg, 045-5700125 en Thierry Goossens, projectleider IBA Parkstad, 045-5700141 of 06-29060622

www.iba-open.nl

Twitter: @ibaparkstad

Linkedin groep: iba Parkstad

Bedankt H. Aben, D. Aertssen, F. van Ankel, H. Arends, K. Augustijn, F. Backhuijs, S. Baldin, P. Baltus, R. Bastin, R. de Beer, J. Beckers, Y. Bemelmans, J. Benraad, G. Bergmans, P. Bertholet, G. Bertrand, G. Bijsmans, H. Blank, J. Blokker, P. Boek, R. de Boer, H. Bogman, J. Bolk, B. Bomas, K. Bonnema, N. Bos, H. Bosch, M. Bosman, J. Bovens, B. Braeken, P. van der Broeck, E. Buijs, M. Clermonts-Aretz, A. de Clerque, J. Crapanzano, L. Creugers, A. Croé, L. Crombach, H. Dautzenberg, P. Debey, R. Deleeuw, V. Delheij, I. Delsing, E. Demollin, P. Depla, S. Dirks, C. von den Driesch, E. Drijkoningen, A. Dritty, J. van den Dungen, F. van Dijk, P. van Dijk, J. Dijkstra, E. van Eekelen, P. Eickholz, R. Engels, P. Erkens, B. van Essen, J. Essers, R. Essers, J. Gelissen, G. van Gemert, F. Geraets, E. Geurts, H. Gijsbers, M. Gobben, L. Gommans, N. Goossens, T. Goossens, J. Gorgels, E. Gottschalk, G. Graus, A. Grouwstra, H. Gubbels, R. Haan, R. de Haan, C. Hagens, C. Hahn, G. Hazelhof, W. Hazeu, W. Heesen, F. van Heeswijk, M. Hermans, R. Hermans, M. van der Heijden, P. Heijnsdijk, T. Hezemans, H. ten Hoeven, P. Hofland, R. Holtus, H. van Hoof, W. Houben, T. Houbiers, E. Huids, P. van der Hulst, B. Huijts, S. Huijts, R. Hupkens, F. van der Hijden, R. Inia, A. Janssen, B. Janssen, J. Janssen, W. Janssen, S. Jongen, P. Jurgens, R. Kamerman, J. Kernland, J. Kimman, T. de Klerk, H. Kleuters, B. Klomp, L. Kockelkorn, L. Kockelkorn, F. Kool, W. van der Kooij, J. Kuckelkorn, J. Laan, N. Lataster, Y. Lataster, A. Letteboer, P. Leurs, H. Linssen, S. Lipsch, G. Logister, R. Loo, H. van der Logt, D. Loozen, E. Loijens, L. Mackintosh, N. Malekzadeh, R. Malherbe, G. Mares, M. Maurer, N. Maurer, R. Meertens, S. van Mensvoort, M. Mestrom, K. Meijer, G. Meijers, N. Meijers, J. Mikx, H. Mommaas, J. Monsewije, P. Moyersoen, H. Najja, M. Naus, J. Niemans, J. de Niet, R. Nieuwenhuizen, A. Niewierra, C. Nijkerken, C. Nijkerken-de Haan, J. van Oppen, H. Overendorff, W. Ortjens, E. Otzan, C. Oude Veldhuis, P. Peters, G. Pizlo, G. Prevoo, M. Provoost, P. van Ree, M. Renne, A. Reverda, R. Ridderbeek, J. Rieu, H. Rijvers, R. Roelen, R. Roelofsen, F. Romhild, L. Rompen, F. Rottenberg, R. Rovers, L. Ruiters, H. Rutten, R. Salden, J. Saris, A. Schaminée, F. Schiferli, D. Schipperheijn, D. Schneider, B. Schoonderwoerd, B. Schroen, W. Segers, R. van Selst, R. Seijben, M. Severeijns, B. Sievers, W. Sijstermans, G. Simonis, M. Sloen, C. Slijpen, H. Smedts, C. Smeets, P. Smeets, W. Smeets, P. Smits, J. Smits, L. Snijders, A. Solaro, B. Soogele, E. Sprokkel, M. Spronken, B. Spruit, M. Stadhouders, T. Strijers, P. Steerneman, M. Stefens, H. Stelwagen, F. Strolenberg, N. Struijker-Boudier, C. Szalata, B. Temme, G. Tenlima, M. Terodde, H. Teuns, N. Tillie, E. Theunissen, J. Theunissen, K. Thevis, P. Thomas, N. Tummers, P. Uiterwijk, C. Uwer, M. Vankan, W. Vanstiphout, G. van Vegchel, A. Veld, M. Verberkt, H. Verheijden, R. Vermeulen, J. Vinken, M. Visser, R. Vlecken, R. Vleugels, E. Vogelzang, C. von den Driesch, J. Vollebrect, F. Voncken, M. Voncken, T. Vossen, B. de Vries, J. de Vries, K. van Wagtendonk, L. Wassen, M. Wauben, C. Werkhoven, J. Westra, J. Weijers, W. Weijnen, M. Wiert, M. Wilbers, A. Willekens, F. Wirtz, R. de Wit-Romans, L. de Witte, R. Wijckmans, L. Zeegers, U. Zink, F. Zuthof.

ibaboek 1.0

IBA Parkstad, de nieuwste stad

Laat ons maar schuiven...

Parkstad is op zoek naar gebiedseigen economie als versterking van de totale economie. Dit vraagt een veel sterker zelforganiserend vermogen en ondernemerschap. En het vraagt slim gebruik van de totale bestaande stad: Parkstad.

De inzet van IBA Parkstad is :

1. Versterking van het ondernemerschap van mensen door:

- het – met de IBA Oproep - genereren van projecten;
- reflectie, debat en dialoog in het IBA Forum
- kennisdeling in de IBA School
- economische, financiële en juridische ondersteuning vanuit de IBA Bank
- de schijnwerpers op IBA projecten & ideeën tijdens IBA Events.

2. Het ombouwen van de stad van circa 250.000 inwoners op zo'n manier dat alle energie en investeringen gericht zijn op nieuwe economie in de bestaande stad. Het ombouwen gebeurt in heel Parkstad: de IBA Werkplaats. De ombouw is geïnspireerd op de volgende thema's:

- Flexibiliteit in de stad
- Productief maken van landschap
- Nieuwe energiebronnen aanboren
- Hergebruik van materialen.

De innovatieve IBA projecten die gerealiseerd worden tijdens de acht jaar durende IBA Parkstad zijn van internationaal belang. De opgedane kennis zal regelmatig gedeeld worden en de resultaten zijn zichtbaar, jaarlijks te bezoeken met een slottentoonstelling in 2020.

